

MŪSŲ GIRIOS

Žurnalas apie miškus ir miškininkus

2021 / liepa

*Europos žaliasis kursas.
Nauja ES miškų
strategija iki 2030 m.
Klausimai ir atsakymai*

*Paklotas solidus Nacionalinio
miškų susitarimo pamatas*

*Valstybinių miškų 2021 m.
I pusmečio sanitarinės būklės apžvalga*

Grambuolių naikinamosios priemonės

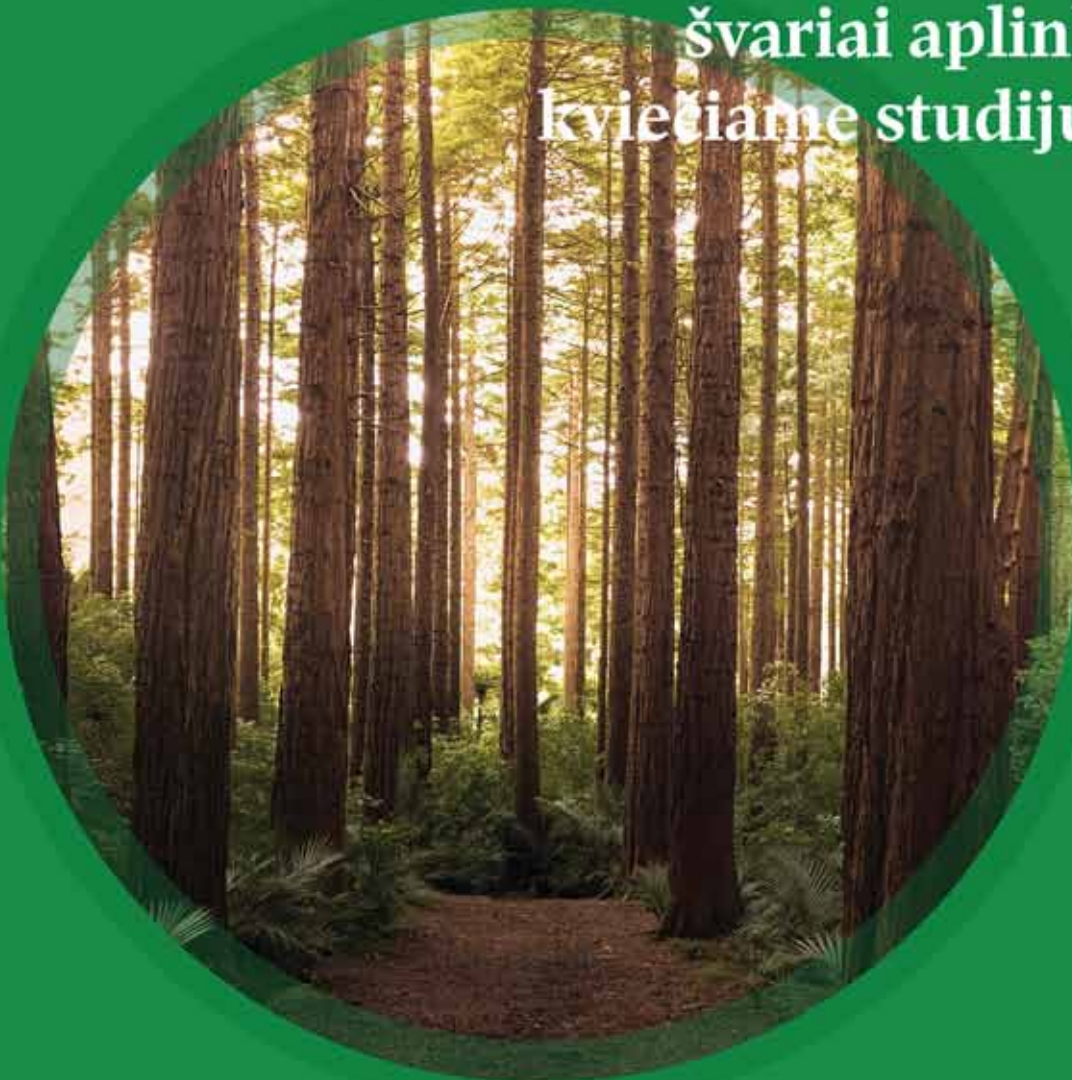
*Dėl ko aikčiojo privačių miškų
savininkai Žlibinų konferencijoje?*

*Pirmieji bandymai įvertinti
lietuviškus medžioklės trofėjus*

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETO
ŽEMĖS ŪKIO
AKADEMIJA

Jei esi neabejingas miško ošimui ir švariai aplinkai, kviečiame studijuoti

Pirmosios pakopos (bakalauro) studijų programos

- Miškininkystė
- Taikomoji ekologija

Antrosios pakopos (magistrantūros) studijų programos

- Miškininkystė
- Taikomoji ekologija
- Laukinių gyvūnų išteklių ir jų valdymas

Miškų ir ekologijos fakultetas

(8 37) 752 282 | (8 37) 752 232 | mef@vdu.lt | Studentų g. 11, Akademija, Kauno raj.

4 Kronika

Aktualijos

6 Europos žaliasis kursas.
Nauja ES miškų
strategija iki 2030 m.
Klausimai ir atsakymai

10 N. KUPSTAITIS.
Paklotas solidus
Nacionalinio miškų
susitarimo pamatas

11 Nacionalinio miškų
susitarimo pamatinis tikslas

12 D. KAVALLAUSKAS,
K. ČESNAVIČIUS,
V. BALIUCKAS.
EUFORGEN ir Europos
miškų genetinių išteklių
strategija

Valstybinių miškų urėdijoje

14 Skelbiami I-ojo pusmečio
finansiniai rezultatai
Miškininkai įvertino audros
žalą miškams

MIELAS SKAITYTOJAU,
žurnalą „Mūsų girios“
galima užsiprenumeruoti:

- internetu www.musu-girios.lt;
- el. paštu rimondas.v@musu-girios.lt;
■ tel. 8 687 10616;
- visuose Lietuvos pašto skyriuose.

Žurnalo indeksas – 5057,
prenumeruojant su nuolaida – 5058
(studentams, pensininkams, žmonėms su negalia).

Žurnalo prenumeratos kaina
1 mėn. – 3,50 Eur,
su nuolaida – 2,50 Eur.

Miškininkystė

15 K. GRIGALIUNAS.
Valstybinių miškų 2021 m.
I pusmečio sanitarinės
būklės apžvalga

16 V. VASILIAUSKAS.
Grambuolių naikinamosios
priemonės

19 B. GRIGALIUNAITĖ,
A. MATELIS, D. BUOKIENĖ.
Paprastosios ievos
(*Padus avium*) pažeidimai

Miško flora ir fauna

20 S. PALTANAVIČIUS.
Lietuvos miškų paukščiai.
Strazdas giesmininkas
(*Turdus philomelos*)

21 Saugomos teritorijos

Švietimas

22 KMAIK absolventams
įteikti aukštojo mokslo
diplomai

Privatūs miškai

24 Dėl ko aikčiojo privačių
miškų savininkai
Žlibinų konferencijoje?

Atradimai

26 E. MANKEVIČIENĖ.
Pasivaikščiojimas lavos
tarpekliais arba ieškant Šiaurės

Laisvą minutę

29 Kryžiažodis

30 Išėję negrįžti

Medžioklė

32 A. KAMIČAITIS.
Pirmieji bandymai įvertinti
lietuviškus medžioklės
trofėjus

34 2021 m. medžiojamųjų
žvėrių apskaita

LIETUVOS MIŠKININKŲ SAJUNGOS
ŽURNALASLeidžiamas nuo 1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058

2021 m. liepa, Nr. 7 (879)

ISSN 1392-6829

LEIDĖJAS

Viešoji įstaiga „Mūsų girios“

Adresas korespondencijai:

P. d. 604, Vilniaus 16-asis paštas,
Nemenčinės pl. 2, 10001 Vilnius

Mob. tel.: 8 687 10616

El. paštas: info@musu-girios.lt

rimondas.v@musu-girios.lt

rimondas.vasiliauskas@gmail.com

www.musu-girios.lt

@musugirios

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A. s. LT887044060001501044

AB SEB bankas

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

Mob. tel. 8 687 10616

El. paštas: rimondas.v@musu-girios.lt,

rimondas.vasiliauskas@gmail.com

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, 05120 Vilnius

www.spauda.com

Tiražas 1000 egz.

Kaina 3,50 Eur

Kaina su nuolaida 2,50 Eur

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine

Editor-in-chief R. Vasiliauskas

PO Box 604, 16th Vilnius Post Office,

LT-10001 Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius ar jų

dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką

redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Liepos 1 d. Lietuvos zoologijos sodas, įkurtas garsaus gamtininko Tado Ivanausko iniciatyva, pažymėjo 83-ąjį gimtadienį ir visus gyvūnų mylėtojus kvietė geriau susipažinti su zoologijos sodo gyventojais jų pasirodymuose, kurie vyko visą dieną. Pristatyta daug gyvūnų: žirafos, baliniai vėžliai, rausvieji pelikanai, liūtai, ropliai, Kamerūno ožkos, ruonis. Pasirodymų metu iš arti buvo galima stebėti, kaip jie elgiasi, žaidžia, bendrauja.

Per renginį pristatytas ir Lietuvos zoologijos sodo rekonstrukcijos projektas. Per daugiau nei aštuonis veiklos dešimtmečius jis nė karto nebuvo kapitaliai renovuotas ir artimiausiu metu bus uždarytas remontui.

Renovacija prasidėjo 2017 m., tačiau didžioji dalis darbų numatyti pasirašius rangos sutartį ir truks iki 2023 rugsėjo. Projekto biudžetas – 18 mln. eurų. Zoologijos sodo infrastruktūra pasikeis iš esmės: bus atnaujinami arba statomi nauji, didesni pastatai ir voljerai, įrengiamos edukacinės erdvės, laboratorijos, ekspozicija bus geriau pritaikyta žmonėms su negalia.

Lietuvos zoologijos sodas yra Europos zoologijos sodų ir akvariumų asociacijos narys-kandidatas ir dalyvauja retų ir nykstančių gyvūnų europinėje veisimo programoje nuo 1992 metų.

Liepos 2 d. VMU pristatė rekreacinių objektų žemėlapi, kuriame kiekvienas ras vietą, kurią norėtų patyrinėti iš arčiau. Žemėlapyje iš viso bus galima rasti per 1250 rekreacinių objektų: pažintinių takų, stovyklaviečių, poilsiaviečių, atokvėpio vietų ir kt. Jame galima rasti trumpus objektų aprašus bei jų nuotraukas, atsakingų padalinių kontaktus, nuorodas, kaip ten nuvykti. Žemėlapis bus nuolatos papildomas VMU įrengtais ir prižiūrimais poilsio kampeliais.

Kiekvienas regionas gali pasigirti savo išskirtiniais objektais, kurie yra tapę traukos taškais, pamėgtais lankytojų. Tačiau netrūksta ne mažiau įdomių, bet dar neatrastų vietų, su kuriomis miškininkai kviečia susipažinti. Visi jų prižiūrimi rekreaciniai objektai yra nemokami ir gali būti lankomi visus metus.

Juose galima sužinoti apie šalies istoriją, pagilinti žinias apie gamtą, pasidžiaugti ramybe ir tyla, pasigėrėti unikaliu kraštovaizdžiu, geriau pažinti augalus ir gyvūnus. Žemėlapis pravers pritrūkus idėjų laisvalaikiui, pasiilgus naujų išpūdzių ar ieškant, kur išsimaudyti karštą dieną.

VMU rekomenduoja aplankyti neseniai atnaujintą 51,5 ha ploto Dubravos arboretumą su daugiau kaip 2000 augalų rūšių, dendrologinę kolekciją. Norintiems paganyti akis į ne kasdien sutinkamus miško žvėris patiks Telsių rajone įsikūręs Žvėrinčius. Netoli Krekenavos

esantį Girinio taką savo iniciatyva suprojektavo ir įrengė ilgametis VMU girininkas Jonas Leika. Kita stotelė – Gėlos ežeras, garsus baltuoju moliu, Nemenčinės girininkijoje. Jūkainių pažintiniame komplekse Raseinių rajone rasite rekreacinį-pažintinį miško taką ir stovyklavietę.

Liepos 9 d. Aplinkos ministerijoje Ukrainos aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių ministrui Romanui Abramovskiui aplinkos ministras Simonas Gentvilas atskleidė gerosios praktikos atvejus, įgyvendinat miškų urėdijų reformą, įdiegiant aplinkosaugos kontrolės „keturių akių“ principą, tvarkant plastiko atliekas.

R. Abramovskiui sukėlė didelę nuostabą, kad Lietuvoje sugrąžinama daugiau kaip 90 proc. PET plastiko butelių. „Užstato sistemos administratoriaus“ duomenimis, Lietuvos gyventojai pernai grąžino beveik 612,7 mln. į rinką išleistų vienkartinį užstato pakuočių.

S. Gentvilas supažindino R. Abramovskį su nuo liepos 1 d. įgyvendinama aplinkosaugos reforma, kontrolės funkcijas perduodant Aplinkos apsaugos departamentui, nes tokį patį principą – reguliavimą atskirti nuo kontrolės – ketinama įgyvendinti ir Ukrainoje.

2017 m. pradėta ir Lietuvoje pasiteisinusi miškų urėdijų reforma, jas apjungiant į vieną įmonę, Ukrainos ministro vertinimu, jo šalyje sulauktų didelio pasipriešinimo. „Ukrainos valstybinius miškus valdo daug įmonių visuose regionuose – vidutiniškai 5 tūkst. hektarų ploto, ir jos veikia praktiškai be kontrolės. Be to, kaip ir Lietuvoje, Ukrainos visuomenė labai jaudina plynų kirtimų praktika“, – sakė Romanas Abramovskis.

Neseniai Ukrainos prezidentas Volodymyras Zelenskis pažadėjo Ukrainoje pasodinti milijardą medžių per metus ir pasodinti milijoną hektarų miško.

Beje, dvišalio ministrų susitikimo metu iškilo įdomi detalė: Ukrainos ir Lietuvos aplinkos ministerijų kolektyvas yra panašaus dydžio – (260 darbuotojų Ukrainoje ir 230 darbuotojų Lietuvoje).

Liepos 9 d. Plungės r., Žlibinų kultūros centre surengta tradicinė Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos (LMSA) konferencija tema „Kaip plėtosime privatų miškų ūkį 2021-2027: išmoktos pamokos, kylantys iššūkiai ir būtiniausi sprendimai“. Renginio metu aptarti privačių miškų savininkams aktualiausi klausimai, apdovanoti pavyzdžiai tvarkomų miško valdų savininkai, konkurso „Pavyzdžiai tvarkoma privati miško valda 2020“ nugalėtojai. (plačiau – 24 p.)

Liepos 11 d. Dubysos regioniniame parke įvyko pirmasis Europos dieninių drugių stebėjimo programos (eBMS) savanorių susitikimas. Teorinė ir dalis praktinės renginio dalies buvo transliuojama VSTT *Facebook* paskyroje. Aplankyta drugio gencijoninio melsvio buveinė bei vos per 30 minučių suskaičiuota daugiau nei 20 skirtingų drugių rūšių.

Liepos 14 d. Vyriausybė nutarė, jog Nacionalinė žemės tarnyba perduos VMU valdyti dar 400 valstybinės miškų ūkio paskirties žemės sklypų, kurių bendras plotas – 2727 ha. Sklypai yra Akmenės r., Anykščių r., Birštono, Druskininkų, Joniškio r., Kalvarijos, Kauno r., Kėdainių r., Kretingos r., Lazdijų r., Mažeikių r., Pagėgių, Pakruojos r., Panevėžio r., Prienų r., Radviliškio r., Raseinių r., Rokiškio r., Šalčininkų r., Širvintų r., Šiaulių r., Tauragės r., Varėnos r. ir Vilniaus r. savivaldybėse. Jie bus skirti kompleksinei miškų ūkio veiklai – miškams įveisti, atkurti, prižiūrėti, racionaliai naudoti jų išteklius. Dalyje perduodamų sklypų miškas bus įveisiamas, todėl, plečiant VMU valdomas teritorijas, sudaromos galimybės didinti šalies miškingumą.

Dabartinė Vyriausybė yra užsibrėžusi jį padidinti nuo 33,7 proc. iki 35 proc. šalies teritorijos.

Liepos 14 d. VMU vadovas Valdas Kaubė, pavaduotoja medienos ruošai ir prekybai Ramunė Petkevičienė, direktoriaus pavaduotojas miškininkystei Mindaugas Petkevičius susitiko su Miško darbų rangovų asociacijos vadovu Audriumi Radvilavičiumi ir miško darbų rangovais bei aptarė urėdijai ir rangovams svarbius klausimus dėl medienos priėmimo terminų, medienos apskaitos bei atliktų darbų apmokėjimo įkainių.

Vadovaujantis Medienos ruošos paslaugų teikimo sutarčių nuostatomis, šiais metais jau vyko sutarčių įkainių perskaičiavimai – įkainiai už rangos darbus atskiruose Valstybinių miškų urėdijos regioniniuose padaliniuose didėjo nuo 2 iki 8 procentų.

Susitikime taip pat diskutuota apie miškininkystės darbų vykdymą, kylančias problemas. Miško darbų rangovų asociacijos atstovai pažadėjo pateikti savo siūlymus atliktų darbų apmokėjimo įkainių peržiūrai.

Liepos 15 d. Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos suvažiavime nauju pirmininku išrinktas Virginijus Kantauskas. Rinkimuose dalyvavo 2 kandidatai, buvęs LMŽD pirmininkas Jonas Talmantas ir Virginijus Kan-

tauskas. Prieš balsavimo pradžią J. Talmantas atsisakė dalyvauti rinkimuose.

Liepos 15 d. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejui, vienam seniausių Lietuvoje, sukako 102 metai. Nors dėl karantino kurį laiką buvo uždarytas, lankytojai galėjo susipažinti su jo ekspozicija virtualaus turo metu. Per metus ji pasipildė net 4,8 tūkst. naujų eksponatų.

Nuo muziejaus įkūrimo 1919 m. iki dabar jame sukaupiti ir saugomi 304032 eksponatai. Prieš 102 metus kolekcijos pagrindą sudarė apie 1000 eksponatų, kurie buvo sukaupiti Lebiudkos dvare Tado Ivanausko ir jo tėvo Leonardo Ivanausko, gamtininko mėgėjo ir kolekcionieriaus.

Liepos 19 d. atnaujinta Medžioklės tvarkymo konsultacinės tarybos sudėtis ir patvirtintas jos darbo reglamentas. Taryboje dalyvaus daugiau įvairių organizacijų ir įstaigų atstovų, kad būtų išgirsta platesnių visuomenės sluoksnių nuomonė. Be to, į jos posėdžius bus galima kviesti ekspertus.

Naujoji Taryba sudaryta išlaikant atstovavimo balansą šioms su medžiokle susijusioms interesų sritims: biologinės įvairovės ir ekosistemų apsaugos, bioekonomikos, medžioklės tradicijų išsaugojimo. Kiekvienai iš jų atstovaus po 7 įstaigas ir organizacijas.

Į Tarybą įtraukti Aplinkos ministerijos, jai pavaldžių ir kitų valstybinių įstaigų, mokslo institucijų, nevyriausybinių aplinkosauginių, medžiotojų, ūkininkų, miško ir žemės savininkų organizacijų atstovai.

Ministerijos iniciatyva Taryba bus atnaujinama kas 5 metai. Jos sudėtis bus skelbiama ministerijos interneto svetainėje.

Liepos 22 d. aplinkos ministras S. Gentvilas pavedė ministerijos Miškų politikos grupei ir Valstybinių miškų urėdijai (VMU) parengti medienos apskaitos proceso schemą ir skaitmenizacijos planą. Tai padaryta reaguojant į visuomenės iškeltas abejones dėl valstybinės medienos apskaitos skaidrumo.

Ministro pavedimu numatomos konkrečios užduotys, kurias įgyvendinus tikimasi ne tik daugiau skaidrumo ir geresnio visuomenės informavimo, bet ir didesnio efektyvumo bei ekonominio naudingumo.

Siekiant realiu laiku stebėti kertamos medienos tūrį, ministras pavedime nurodė rasti sprendimą dėl medkirčių automatizavimo medienos matavimo sistemų duomenų naudojimo nustatant apvaliosios medienos

tūrį vykdant miško kirtimus visų rūšių kirtimų biržėse. Iki spalio 1 d. VMU turi pateikti Aplinkos ministerijai detalų planą, kaip bus įdiegtas ir taikomas fotogrametrinio apvaliosios medienos matavimo metodas.

Svarbu, kad VMU vadovautųsi ilgalaikiais planais, o valstybiniai miškai būtų valdomi tvariai, todėl įmonė įpareigota iki spalio 1 d. ministerijai pateikti detalų planą dėl vieningos miškų valdymo informacinės sistemos, apimančios gamybą, priežiūrą ir apskaitą, įdiegimo. Ši sistema turi pradėti veikti ne vėliau kaip 2024 m. sausio 1 d.

Liepos 28-29 d. valstybinių miškų apsaugos pareigūnai nustatė, jog neteisėtai nukirsti medžiai VMU Šalčininkų RP dviejose girininkijose: Girios girininkijoje (61 ir 67 kvartaluose) nukirstos 8 pušys ir 2 beržai, medžių tūris – 5 ktm; Dainavos girininkijoje (105 ir 96 kvartaluose) nupjautos 3 pušys, kurių tūris – 3 ktm. Visi šie medžiai užversti ant miško kelių, tikėtina, siekiant užverti pravažiavimą. Dėl šių neteisėtų kirtimų valstybinių miškų apsaugos pareigūnai pradėjo administracinių teisės pažeidimų tyrimus. Taip pat informacija apie neteisėtus kirtimus perduota policijai ikiteisminiam tyrimui pradėti.

Liepos 31 d. Anykščių regioniniame parke Medžių lajų take vyko Šeimos diena, kurios metu lankytojams buvo pristatytas Anykščių regioninio parko produkto ženklas ir mugėje dalyvaus šio ženklo turėtojai.

■ Šalyje jau įsibėgėjo Sosnovskio barščio naikinimo darbai. 16 savivaldybių, pasinaudojusios daugiau kaip 0,5 mln. eurų parama, kurią AM skyrė iš Aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšų, šią invazinę rūšį intensyviai naikina didesnėje kaip 255 ha teritorijoje.

Pagrindinės taikomos priemonės: purškimas herbicidais, kasimas ir šienavimas. Herbicidais jau išpurkšta beveik visose šį naikinimo būdą pasirinkusiose savivaldybėse.

Kasmet savivaldybėms skiriamos Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšos, kurias galima panaudoti ir invazinėms rūšims naikinti. Jos pačios savarankiškai sprendžia, ar imtis veiksmų ir skirti pinigų šiam tikslui.

AM iniciatyva 2019 m. prasidėjo ES lėšomis finansuojami invazinių ir svetimžemių rūšių būklės tyrimai Lietuvoje, kuriuos atlieka Gamtos tyrimų centras. Bus ištirtas ir Sosnovskio barščio paplitimas, sudarytas jo žemėlapis, parengta naikinimo metodika.

EUROPOS ŽALIASIS KURSAS.

Nauja ES miškų strategija iki 2030 m.

Klausimai ir atsakymai

Europos Komisija 2021 m. liepos 16 d. priėmė naują 2030 m. ES miškų strategiją – pavyzdinę Europos žaliojo kurso iniciatyvą, grindžiamą 2030 m. ES biologinės įvairovės strategija.

Miškų strategija, kuria drauge sprendžiami socialiniai, ekonominiai ir aplinkos apsaugos klausimai, siekiama užtikrinti ES miškų daugiafunkciškumą ir pabrėžiamas esminis miškininkų vaidmuo.

Kas yra naujoji ES miškų strategija po 2020 m.?

Miškai yra svarbūs sąjungininkai kovoje su klimato kaita ir biologinės įvairovės nykimu. Jie absorbuoja anglies dioksidą ir mažina klimato kaitos poveikį, pavyzdžiui, vėsinami miestus, apsaugodami mus nuo didelių potvynių ir mažindami sausrų poveikį.

Miškai yra vertingos ekosistemos, kuriose randama didžioji dalis Europos biologinės įvairovės, o jų ekosisteminės paslaugos prisideda prie mūsų sveikatos ir gerovės, nes jomis reguliuojamas vanduo, maisto produktų, vaisių ir medžiagų tiekimas, nelaimių grėsmės mažinimas ir kontrolė, dirvožemio stabilizavimas ir erozijos kontrolė, oro ir vandens valymas. Miškuose ne tik ilsimės, atsipalaiduojame ir mokomės – jie yra ir vienas iš mūsų pragyvenimo šaltinių.

Naujoji 2030 m. ES miškų strategija – viena iš **Europos žaliojo kurso** pavyzdinių iniciatyvų, kuri yra grindžiama **ES 2030 m. biologinės įvairovės strategija** ir kurioje aptariamos visos įvairialypės miškų funkcijos. Ja padedama siekti tikslo iki 2030 m. ne mažiau kaip 55 proc. sumažinti ES išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui, taip pat ES įsipareigojimo gerinti jų absorbuojamą natūraliais absorbentais, kaip numatyta **Klimato teisės akte**.

Strategijoje nustatyta vizija ir konkrečios priemonės, kaip didinti miškų kiekį ir kokybę ES bei stiprinti jų apsaugą, atkūrimą ir atsparumą. Ja siekiama Europos miškus pritaikyti prie naujų sąlygų, ekstremalių meteorologinių reiškinių ir klimato kaitos keliamo didelio netikrumo. Tai – būtina sąlyga, kad miškai galėtų toliau vykdyti savo socialines ir ekonomines funkcijas ir būtų

užtikrintos gyvybingos kaimo vietovės bei klestintys kaimo gyventojai.

Labiausiai biologinę įvairovę ir klimatą tausojančios miškotvarkos praktika bus skatinama kartu su parama tvirtai ir tvariai su mišku susijusiai bioekonomikai ir bus su ja suderinta. Medienos pramonės įmonės sudaro 20 proc. gamybos įmonių visoje ES, joje sukurta 3,6 mln. darbo vietų, o metinė apyvarta siekia 640 mlrd. EUR. Šioje strategijoje raginama užtikrinti optimalų medienos naudojimą, laikantis pakopinio principo, ir teikiama pirmenybė medienos produktams, kuriais galima pakeisti jų atitikmenis iš iškastinio kuro, ypatingą dėmesį skiriant ilgos naudojimo trukmės medienos produktams. Ja taip pat siekiama skatinti su mediena nesusijusią miškų ekonomiką, įskaitant ekologinį turizmą.

Šia strategija patvirtinama būtinybė ir įsipareigojimas griežtai saugoti paskutinius ES likusius neliestus miškus ir sengires. Nors pagrindinės biologinės įvairovės saugyklos ir svarbios anglies sankaupos sudaro tik nedidelę ES miškų dalį, tai padės užtikrinti, kad jos būtų tinkamai išsaugotos ateities kartoms. Strategijoje taip pat išdėstyta, kaip tvarios miškotvarkos sampratą papildyti klimato ir biologinės įvairovės aspektais, skatinti klimato ir biologinės įvairovės atžvilgiu palankiausią miškotvarkos praktiką, taip pat numatyta būsime ES teisės akte dėl gamtos atkūrimo, apie kurį paskelbta ES 2030 m. biologinės įvairovės strategijoje, nustatyti privalomus miškų gamtos atkūrimo tikslus.

Šioje strategijoje taip pat numatyta kurti išmokų sistemas miškų savininkams ir valdytojams už ekosisteminių paslaugų teikimą, pvz., išsaugant nepalietas savo miškų dalis. Joje valstybės narės raginamos, be kita

ko, pagal bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP) sukurti išmokų sistemą miškų savininkams ir valdytojams už ekosisteminių paslaugų teikimą, siekiant padengti išlaidas ir prarastas pajamas. Joje valstybės narės taip pat raginamos sparčiau įgyvendinti savo anglies dioksido kiekį dirvožemyje didinančio ūkininkavimo praktiką, pvz., sukuriant BŽŪP agrarinės miškininkystės ekologines sistemas arba kaimo plėtros intervencines priemones. Numatyta anglies dioksido kiekį dirvožemyje didinančio ūkininkavimo iniciatyva, apie kurią pranešta strategijoje „Nuo ūkio iki stalo“ ir kurią Komisija turi pristatyti iki 2021 m. pabaigos, bus toliau skatinamas naujas žaliasis verslo modelis, pagal kurį atlyginama už žemės valdytojų, įskaitant miškų valdytojus ir savininkus, vykdomą klimatui ir aplinkai palankią praktiką, atsižvelgiant į šios praktikos teikiamą naudą klimato srityje. Glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis ir miškų sektoriaus suinteresuotaisiais subjektais bus kuriama gamtiškosios miškininkystės praktika, o ją taikyti bus skatinama pasitelkiant savanoriško sertifikavimo sistemą.

Siūloma ir kitų pagalbinių priemonių, pavyzdžiui, moksliniai tyrimai, mokymo paslaugos, gairės, konsultavimo paslaugos. Visa tai padės sukurti tinkamas sąlygas ES miškų būklei gerinti. Be to, atnaujinus miškų valdymo struktūrą bus sukurta įtraukesnė erdvė valstybėms narėms, miškų savininkams ir valdytojams, pramonei, akademinėi bendruomenei ir pilietinei visuomenei aptarti miškų ateitį ES ir padėti išsaugoti šį turtą ateities kartoms.

Prie šios strategijos pridedamos veiksmų gairės dėl iki 2030 m. ES planuojamų pasodinti ne mažiau kaip 3 mlrd. papildomų medžių, visapusiškai laikantis ekologinių principų.

Siekiant turėti išsamią ir palyginamą informaciją apie ES miškų būklę, jos raidą ir numatomus būsimus pokyčius, Miškų strategijoje paskelbta, kad bus pateiktas teisės akto dėl miškų stebėjimo, ataskaitų teikimo ir duomenų rinkimo ES pasiūlymas. Suderinta ES duomenų rinkimo sistema ir strateginis planavimas valstybių narių lygmeniu yra labai svarbūs siekiant užtikrinti, kad, kaip susitarta ES lygmeniu, miškai galėtų vykdyti savo kompleksines su klimato reguliavimu, biologine įvairove ir mūsų ekonominiais poreikiais susijusias funkcijas.

Galiausiai ne mažiau svarbu, kad Komisija, siekdama užtikrinti, kad ES valstybės narės laikytųsi ES miškų apsaugos ir medienos tiekimo rinkai teisės aktų, stiprina įgyvendinimo priemones.

Kokia yra ES miškų būklė?

Šiuo metu 43,5 proc. Europos Sąjungos sausumos teritorijos (beveik 182 mln. ha) užima miškai ir kita miškinga žemė. Nors vis dar reikia panaikinti daugybę duomenų spragų, akivaizdu, kad Europos miškai iš dalies dėl gamtos procesų, tačiau taip pat ir dėl aktyvesnės žmogaus veiklos ir įtakos, įskaitant biomasės paklausą, klimato kaitą, oro ir vandens taršą, miesto drieką, skirtingą kraštovaizdį ir buveinių bei biologinės įvairovės nykimą, patiria vis didesnę spaudimą.

Per pastaruosius dešimtmečius dėl natūralių procesų ir apželdinimo, tvaraus miškų valdymo ir aktyvaus jų atkūrimo pastangų miško plotas padidėjo, tačiau kartu paspartėjo medžių lajos dangos mažėjimas, o miškų išsaugojimo būklė, taip pat ir saugomose teritorijose, sudarančiose 27 proc. ES miškų ploto, yra prasta.

Klimato kaita – itin didelis rizikos veiksnys Europos ir pasaulio miškams. Pasaulinis atšilimas jau yra pakankamai stiprus ir skatina miško buveinių pokyčius, o didelės miškų teritorijos ES per pastaruosius kelerius metus nukentėjo nuo precedento neturinčių kinivarpų protrūkių, stiprių sausrų ir naujo pobūdžio miškų gaisrų. Numatoma, kad padėtis blogės ir dėl to padidės rizika, kad miškai nebeatliks kitų gyvybiškai svarbių ekosisteminių paslaugų.

Todėl reikia skubiai pakeisti neigiamas tendencijas ir taikyti naujovišką ir biologinę įvairovę labiau tausojančią miškotvarkos, miško įveisimo ir atkūrimo praktiką, kuria būtų didinamas atsparumas ir miškai būtų pritaikyti prie klimato kaitos. Taip pat būtina užtikrinti, kad medienos tiekimas būtų vyk-

domas kartu gerinant Europos ir pasaulio miškų išsaugojimo būklę. Didelės ekologinės vertės medienos apskritai nereikėtų naudoti, o su mediena susijusi bioekonomika turėtų toliau atitikti tvarumo ribas ir būti suderinama su 2030 ir 2050 m. ES klimato tikslais ir biologinės įvairovės uždaviniais.

Ar šia strategija bus sumažintas miškų kirtimas ES?

Šios strategijos tikslas – užtikrinti, kad ateinančius dešimtmečius ES miškai augtų, būtų sveiki ir atsparūs. Ja siekiama užtikrinti, kad mediena būtų naudojama optimaliai, laikantis pakopinio principo, medžių kirtimas neviršytų tvarumo ribų ir kad būtų laikomasi Europos klimato teisės akto ir tikslo iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui, kaip sutarė visos ES valstybės narės. Akivaizdu, kad, atsižvelgiant į 2030 ir 2050 m. ES klimato tikslus, mediena nėra beribis išteklis ir valstybės narės turi į tai atsižvelgti. Kaip nurodyta naujausiuose moksliniuose tyrimuose, mažai tikėtina, kad iki 2050 m. galima papildoma nukirsto medžio produktų naudojimo ir medžiagų pakeitimo nauda kompensuos grynųjų miško absorbentų mažėjimą, susijusį su aktyvesniu miško kirtimu. Valstybės narės turėtų atsižvelgti į šią grėsmę, už kurią jos yra atsakingos pagal atitinkamus galiojančius teisės aktus.

Kaip Komisija užtikrins, kad būtų pasodinta 3 milijardai papildomų medžių?

Papildomi medžiai turi būti sodinami ir auginami laikantis biologinei įvairovei palankių ekologinių principų ir atsižvelgiant į būsimas klimato sąlygas. Tai reiškia, kad miškuose, agrarinės miškininkystės ir miesto teritorijose tinkamos rūšies medžiai turi būti sodinami tinkamoje vietoje ir tinkamais tikslais. Įsipareigojimas pasodinti 3 mlrd. medžių bus įvykdytas pagal ilgalaikio planavimo ir priežiūros sistemą, kuria bus užtikrinta, kad medžiai būtų ne tik sodinami, bet laikui bėgant jiems būtų sudarytos sąlygos augti ir klestėti besikeičiančiomis klimato sąlygomis. Komisija turės palengvinti, skatinti, vertinti ir stebėti pažangą.

Įsipareigojimo sėkmė smarkiai priklausys nuo vietos iniciatyvų. Asmenys, asociacijos, įmonės, viešosios įstaigos, kaip antai miestų ir regionų, yra skatinamos dalyvauti šioje iniciatyvoje. Komisija, palaikydama ryšį su kitomis susijusiomis iniciatyvomis, kaip antai Klimato paktu arba koalicija „Švietimas

klimato labui“, skatins laikytis įsipareigojimo ir telks piliečius bei mokyklas. **Veiksmų gairėse dėl 3 mlrd. medžių** nustatytos papildomų medžių skaičiavimo sąlygos.

Siekiant finansuoti sodinukus, sodinimo, žemės paruošimo ir tolesnės priežiūros darbo jėgos išlaidas, bus galima gauti dalį finansavimo iš kai kurių ES finansavimo mechanizmų, kaip antai programos LIFE, sanglaudos politikos lėšų, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai. Privačiojo sektoriaus finansavimas taip pat bus svarbus. Ši iniciatyva taip pat bus remiama vykdančią programą „Europos horizontas“ – bus gerinamos mokslinės žinios apie atkūrimą, miško įveisimą ir miško atkūrimą.

Europiečiai turės galimybę stebėti medžių sodinimo pažangą ir ją sekti svetainėje bei internetiniame sąveikiajame žemėlapyje, kuriame integruotas kartu su Europos aplinkos agentūra Komisijos sukurta skaičiuoklė „Map-My-Tree“.

Kaip šia strategija bus remiami miškininkai ir miškų savininkai?

Privačių miškų savininkų ir valdytojų, ypač nedidelių ūkių valdytojų, pragyvenimo šaltiniai dažnai tiesiogiai priklauso nuo miškų. Už kitą teikiamą naudą, ypač tiekiamas ekosistemines paslaugas, atlyginama retai arba nėra atlyginama. Ši padėtis turi pasikeisti. Apskaičiuota, kad visų gautų nemedienos produktų vertė Europoje sudaro 19,5 mlrd. EUR per metus, ir ji turi dideles galimybes augti.

Miškų savininkams ir valdytojams reikia finansinių ir kitokių paskatų, kad jie galėtų apsaugodami ir atkurdami miškus teikti ekosistemines paslaugas, ir, taikydami klimatui ir biologinei įvairovei palankiausią miškotvarkos praktiką, didinti savo miškų atsparumą. Tai itin svarbu tose Europos vietovėse, kurios klimato kaitos poveikį patyrė didesnę ir anksčiau nei buvo numatyta ir kuriose kaimo vietovių gyventojai dėl su miškais susijusių nelaimių prarastų pajamas, pragyvenimo šaltinius ir netgi gyvybes.

Pagal naująją BŽŪP (2023–2027 m.) su-teikiama daugiau lankstumo rengiant su mišku susijusias intervencines priemones, atsižvelgiant į nacionalinius poreikius ir ypatumus, taip pat mažinant biurokratizmą, kartu susiejant ir užtikrinant Europos žaliąjį kursą, nacionalinės miškų politikos ir ES aplinkos ir klimato teisės aktų sąveikiųjį požiūrį.

Rekomendacijose valstybėms narėms dėl 2023–2027 m. BŽŪP strateginių

planų raginama miškams skirti deramą dėmesį. Be to, Miškų strategijoje valstybės narės raginamos, be kita ko, pagal bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP) sukurti išmokų sistemą miškų savininkams ir valdytojams už ekosisteminių paslaugų teikimą ir sparčiau diegti ūkininkavimo, kuriuo dirvožemyje didinamas anglies dioksido kiekis, metodus.

Strategijoje numatytas mokymas visą gyvenimą ir konsultacijos, kuriais bus remiamos miškininkų pastangos pasiekti tvarią miškotvarką ir pritaikyti miškus prie klimato kaitos. Komisija siūlo nustatyti pagrindinių būtinų su miškais susijusių įgūdžių sąrašą ir ketina priimti tokias mokymo programas, kad darbo vietų paklausa atitiktų pasiūlą.

Europos Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad Europos inovacijų partnerystėje žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje (EIP-AGRI) būtų stiprinamas miškininkystės vaidmuo. Bus siekiama sparčiau įgyvendinti inovacijas, skatinti dalijimąsi žiniomis, bendradarbiavimą, švietimą, mokymą ir konsultacijas, kuriais bus remiama tvari miškotvarkos praktika, ir išnaudoti socialinį ir ekonominį bei aplinkosauginį miškų potencialą kaimo vietovėse.

Programos „Europos horizontas“ mokslinių tyrimų misija dirvožemio būklės ir maisto produktų srityje bus veiksminga priemonė, kuria bus remiamas patikimas ir vietovei pritaikytas miškų ir dirvožemio atkūrimas.

Kokį vaidmenį bioekonomika atlieka miškų strategijoje?

Tvarios medienos ir nemedienos žaliavos ir produktai yra svarbūs ES perėjimui prie tvarios neutralaus poveikio klimatui ekono-

mikos. Vykdamas miškų strategiją siekiama skatinti visą tvarią miškų bioekonomiką, kad ji būtų suderinta su ES plataus užmojo klimato ir biologinės įvairovės tikslais.

Kalbant apie medieną, ES turi orientuotis į novatoriškus gaminius ir nuo trumpalaikio medienos gaminių naudojimo pereiti prie ilgalaikio. Kuo ilgiau gaminyje yra naudojamas, tuo jis naudingesnis klimato kaitos švelninimui, nes tvariai pagaminti ir ilgos naudojimo trukmės medienos gaminiai dėl juose esančio anglies dioksido kiekio gali prisidėti prie anglies dioksido absorbavimo.

Statybos sektoriuje yra puikių galimybių naudoti daugiau medienos, ja pakeisti atitiktis iš iškastinio kuro, kad mūsų apstatyta aplinka taptų mūsų anglies dioksido absorbento dalimi, nes mediena, kurioje saugomas anglies dioksidas, bus išsaugota ir naudojama pakartotinai. Pagal **Naująją europinio bauhauso iniciatyvą** bus remiami novatoriški projektai medienos statybos srityje. Be to, Komisija parengs 2050 m. viso per pastatų gyvavimo ciklą išmetamo ŠESD kiekio mažinimo veiksmų gaires, taip pat metodiką, pagal kurią būtų nustatyta medienos statybos produktų ir kitų statybos medžiagų nauda klimatui.

Trumpos naudojimo trukmės medienos produktai taip pat turi atlikti svarbų vaidmenį, ypač pakeičiant jų atitiktis iš iškastinio kuro. Vis dėlto trumpo naudojimo produktų ir energijos gamybai naudojama mediena turėtų būti grindžiama mediena, kuri yra netinkama ilgos naudojimo trukmės medžiagoms ir produktams, ir antrine medienos biomase, kaip antai lentpjūvių šalutiniais produktais, liekanomis ir perdirbtomis medžiagomis.

Vadovaujantis naujuoju **ES žiedinės ekonomikos veiksmų planu**, visų pirmiausia reikėtų geriau išnaudoti turimus medienos gaminius, juos naudoti pakartotinai ir perdirbti, užuot didinus iškirstos miško medienos kiekį. Didesnis produktų žiediškumas suteikia galimybę ekonomikoje ilgiau išlaikyti visus medienos produktus, skirtus įvairioms naudojimo reikmėms.

Strategijoje pabrėžiama, kad svarbi ne tik su mediena susijusi miško bioekonomika, bet ir kiti jos aspektai, įskaitant rekreaciją ir ekologinį turizmą, kurie gali padėti įvairinti kaimo vietovių gyventojų pajamas ir kartu būti naudingi klimatui ir biologinei įvairovei.

Dėl didėjančio daugiafunkcio miškų vaidmens, kurį jie atliks pereinant prie tvarios ir neutralaus poveikio klimatui ateities, reikės turėti daugiau įgūdžių. Reikės ryžtingesnės tvarios miškotvarkos praktikos ir miško įveisimo ekspertų, architektų, inžinierių ir dizainerių, maisto ekspertų, duomenų specialistų, chemikų, ekologinio turizmo organizatorių. Bus sukurtos reikiamų naujų įgūdžių ugdymo priemonės.

Kaip šioje strategijoje siūloma gerinti miškų stebėseną ir informavimą ES?

Iš esmės reikia daugiau, geresnių ir palyginamų duomenų apie Europos miškus ir tai, kaip jie yra tvarkomi. Šiuo metu nenustatyta jokių išsamų ataskaitų teikimo reikalavimų, miškų srityje vykdomas nepakankamas planavimas, kuriuo būtų suderintai atsižvelgta į miškų daugiafunkciškumą ES ir būtų pateiktas išsamus vaizdas šioje srityje, visų pirma kalbant apie klimato kaitos poveikio švelninimą ir prisitaikymą prie jos, miškų ekologinę būklę, žalos miškams prevenciją ir kontrolę ir miškų biomasės paklausą ir pasiūlą įvairiems socialiniams bei ekonominiais tikslams.

Dėl to susidaro padėtis, kai, viena vertus, valstybės narės susitarė, be kita ko, Europos klimato teisės akte, ES pereinant prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos daug dėmesio skirti miškams ir su mišku susijusiai bioekonomikai. Kita vertus, yra keletas pavienių priežiūros ir ataskaitų teikimo mechanizmų, tačiau nepriimta jokia strateginė sistema, kuria jie būtų susieti ir pagal kurią būtų įmanoma visapusiškai ir kartu su valstybėmis narėmis parodyti, kad ES eina teisingu keliu ir kad miškai iš tiesų gali įgyvendinti įvairius jiems keliamus reikalavimus ir vykdyti funkcijas.

Kad šios spragos ir trūkumai būtų panaikinti, Komisija pasiūlys teisės aktų sis-

VUTAUTO KNYVOS nuotrauka

temą dėl ES miškų stebėsenos, ataskaitų teikimo ir duomenų rinkimo, padėsiančią išsamiai įvertinti ir palyginti bendrą ES miškų būklę, jos raidą, miškotvarką ir miškų bei miško išteklių naudojimą. Šioje sistemoje bus naudojamos nuotolinio stebėjimo technologijos ir geoerdviniai duomenys, sujungti su antžeminiu stebėjimu, ir taip padidės stebėjimo tikslumas, taip pat į ją bus įtraukti strateginiai miškų planai, kuriuos parengs kompetentingos nacionalinės arba, kai taikoma, regioninės valdžios institucijos, remdamosi bendra struktūra ir aspektais.

Europos miškų informacinė sistema (FISE) šiuo metu yra vienos bendros duomenų ir informacijos prieigos priemonė, kuria Europoje remiama su miškais susijusi politika ir jau dabar padedama stebėti Europos miškus, remiantis iš ES ir EEE valstybių narių gaunamais duomenimis ir informacija. Taikant naująją ES miškų stebėjimo sistemą bus toliau stiprinama FISE ir bus remiamasi jos struktūra.

Kaip šia strategija užtikrinama, kad būtų laikomasi subsidiarumo principo?

Miškų srityje vyrauja aiški ES ir valstybių narių kompetencijos pusiausvyra. Daugelyje sričių, susijusių su miškais, įskaitant klimata, aplinką ir žemės ūkį, kuriose Sąjunga savo kompetencija naudojo laiky-

damasi subsidiarumo principo, ES dalijasi kompetencija su valstybėmis narėmis. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas dar 1999 m. patvirtino, kad miškų apsauga yra priskiriama ES aplinkos teisiniam pagrindui. Komisija keliai atvejais pasinaudojo savo miškų ir miškininkystės sričių kompetencija, pvz., **Buveinių direktyvoje, Medienos reglamente, Reglamente dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės klimato politikos srityje ir Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvoje.**

Komisija, naudodamasi šia kompetencija, glaudžiai bendradarbiauja su valstybių narių kompetentingomis valdžios institucijomis ir suinteresuotaisiais subjektais, visapusiškai laikydamasi subsidiarumo principo.

Kaip suinteresuotieji subjektai dalyvavo rengiant šią strategiją?

Rengiant šią strategiją buvo vykdoma daug konsultacijų. Konsultacijos dėl veiksmų gairių ir atviros viešos konsultacijos buvo vykdomos per Europos Komisijos interneto svetainę visomis oficialiosiomis ES kalbomis; jose gauta daugiau kaip 19 000 atsakymų. Taip pat vykdytos tikslinės konsultacijos su kompetentingomis ES valstybių narių valdžios institucijomis, atsakingomis už miškininkystę, su miškais susijusiais pramonės sektoriais ir įmonėmis, NVO, akademine bendruomene

ir tarptautinėmis organizacijomis. Taip pat buvo atsižvelgta į dabartinės ES miškų strategijos ir kitos su miškais susijusios politikos (pvz., biologinės įvairovės, kaimo plėtros) vertinimus. Be kita ko, atkreiptas dėmesys ir į atitinkamą kitų ES institucijų indėlį. Tai apima susijusias Tarybos išvadas (pvz., dėl ES miškų strategijos peržiūros ir naujosios biologinės įvairovės strategijos) ir naujausias Europos Parlamento rezoliucijas dėl miškų.

Konsultavimosi proceso rezultatai yra apibendrinti su strategija pateiktame Komisijos tarnybų darbiname dokumente.

Ko imasi Komisija, kad užkirstų kelią miškų naikinimui užsienyje?

Komisija pripažįsta, kad miškų problemos yra visuotinės. Nors šios strategijos veiksmai orientuoti į ES, Komisijos ryžtas įgyvendinti 2019 m. Komunikatą dėl pasaulio miškų atkūrimo ir apsaugojimo nemažėja. Kaip įsipareigojo, Komisija šiuo metu rengia naują teisės aktą, kuriuo būtų sprendžiami miškų naikinimo ir miškų alinimo, prie kurių prisideda ES, klausimai. Jis turėtų būti priimtas vėliau šiais metais. Jo tikslas bus neleisti ES rinkoje parduoti produktų ir prekių, kurie skatina miškų naikinimą.

Europos Komisijos inf.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/qanda_21_3548

Valstybę pirkti žaliai skatins Darnųjų pirkimų kompetencijų centras

Žengtas svarbus žingsnis skatinant viešuosius žaliuosius pirkimus ir tobulinant jų sistemą. Viešųjų pirkimų tarnyboje (VPT) įkurtas Darnųjų pirkimų skyrius, kuriame bus sutelktos Darnųjų pirkimų kompetencijų centro funkcijos. Jis sieks glaudesnio bendradarbiavimo su darnųjų pirkimų dalyviais, kvies ne tik užduoti klausimus, bet ir kartu ieškoti atsakymų, diskutuoti, mokytis.

Per 2 metus visi viešieji pirkimai Lietuvoje turi tapti žalieji ir skatinant juos svarbus vaidmuo tenka VPT. Ji didins perkančiųjų organizacijų ir subjektų, neperkančiųjų organizacijų, kurios įgyvendina pažangos lėšomis finansuojamas priemones ar projektus, kompetenciją šioje srityje, stebės žaliųjų pirkimų pažangą, sistemins informaciją, užtikrins tinkamą konsultavimą, apmokymą.

„Pavasarij buvo priimti Vyriausybės nutarimai, skirti žaliųjų pirkimų sistemai tobulinti, taip pat pakeisti žaliųjų pirkimų reikalavimai. Šį rudenį perkančiąsias organizacijas raginame žaliųjų pirkimų dalį didinti iki 10 proc. viešųjų pirkimų, kitais metais kartelę keliama iki 50 proc., 2023 m. – iki 100 proc. Tai ne iliuzija, galima pasirinkti gana platų spektrą galimybių, kaip pirkti žaliai, todėl siūlau nepasiziūrėti į tai formaliai, konsultuotis su VPT, teikti pastabas, kaip tobulinti esamas tvarkas, kriterijus“, – sako aplinkos ministras Simonas Gentvilas. Jo žodžiais, valstybė turi pradėti pirkti kitaip, nes yra pirkėja, kuri dažnai

lemia, koks standartas galios Lietuvoje teikiant paslaugas, produktus, statant, atliekant įrangos darbus. Todėl labai svarbu tą standartą kelti. Į produktus, kuriuos perkame, į statomus namus ir visuomeninius pastatus, tiesiamus kelius turi būti integruota gerokai daugiau antrinių žaliavų, medžiagų, kurios jau buvo naudotos. Aplinkos ministerija, siekdama Žaliojo kurso tikslų, yra užsibrėžusi didinti žiediskumą, ypač materialinėse investicijose. „Tai reiškia, kad turime ne kasti iš žemės papildomas žaliavas, gaminti iš jų ir išmesti, o gaminti, perdirbti ir vėl grąžinti į gamybą“, – pabrėžia S. Gentvilas.

Ambicingus nacionalinius žaliųjų viešųjų pirkimų įgyvendinimo 2021–2023 m. tikslus Vyriausybė patvirtino birželį, skatindama, kad pirkimų vykdytojai įsigytų daugiau prekių, paslaugų ar darbų, darančių kuo mažesnę poveikį aplinkai. Taikyti žaliųjų pirkimų reikalavimus bus privalu naudojant pažangos lėšas, ir tokią prievolę turės nustatyti Vyriausybei pavaldūs ar atskaitingi valstybės biudžeto asignavimų valdytojai projektų administravimą ir finansavimą reglamentuojančiais teisės aktais. Ši nuostata aktuali neperkančiosioms organizacijoms, kurios vykdo pažangos lėšomis finansuojamas priemones ar projektus.

2020-aisiais žalieji pirkimai, VPT duomenimis, sudarė tik 5 proc. visų viešųjų pirkimų vertės ir 2,4 proc. jų skaičiaus.

AM inf.

PAKLOTAS SOLIDUS

Nacionalinio miškų susitarimo PAMATAS

Dr. NERIJUS KUPSTAITIS

Kaip tvirtas pamatas būtinas norint, kad pastatas ilgai tarnautų, taip jis neišvengiamai reikalingas ir siekiant, kad susitarimas būtų ilgaamžis ir tvarus. Tikrai taip, kalbame apie Nacionalinio miškų susitarimo (NMS) pamatinį tikslą, kurio galutines formuluotes pavyko suderinti NMS koordinacinės grupės 2021 m. birželio 14 d. įvykusiame susitikime. Nors šis pamatinis tikslas pradėtas dėti dar 2021 m. balandžio 26 d. įvykusio NMS didžiojo įvadinio renginio metu, bet beveik 2 mėnesius truko visoms interesų grupėms priimtinių formuluočių paieška, bandant apibendrinti NMS įvadinio renginio metu dalyvių suformuluotus lūkesčius ir klausimus, taip pat į vieną dokumentą integruoti bendro darbo grupėse metu pasiūlytas NMS pagrindinių siekių formuluotes. Nelengvas ir ilgas procesas, bet reikalingas, jei norime susitarti, o ne vien primetinėti savo nuomonę iš jėgos pozicijos.

Dokumentas gavosi koncentruotas, bet kartu ir daug apimantis – toks, kuriame kiekvienas susitarime dalyvaujantis ir savo sritį ar sektorių atstovaujantis asmuo galėtų nesunkiai ir be didesnio pykčio ar kritikos kitaip mąstantiems surasti savo vietą. Tai buvo kantrybės ir įsiklausymo į kito nuomonę bei argumentus reikalaujanti pakankamai sunki bendrakūros dalis, kur reikėjo ir kompromisinių sprendimų vardan bendro tikslo – susitarti.

Apsibrėžti susitarimo rėmai, principai ir įvardintos ribos

Pamatinio tikslo preambulėje aiškiai pasisakyta, kad susitarimu siekiama teisinio ir politinio stabilumo, nuoseklumo bei aiškumo su miškais susijusioje teisėkūroje. Toliau pripažinti su klimato kaita, biologinės įvairovės išsaugojimu, socialiniais ir ekonominiais pokyčiais susiję iššūkiai ir kintantys visuomenės bei miškų sektoriaus dalyvių poreikiai, įvardintas siekis prisidėti prie valstybės ir jos piliečių gerovės kūrimo ir didinimo. Pripažinta ir darnaus miškų tvarkymo principų svarba, būtinybė tinkamai įgyvendinti su miškais susijusius tarptautinius Lietuvos įsipareigojimus ir Europos Sąjungos reikalavimus.

Atskirai įvardinta visa eilė bendrųjų principų – susiklausymo ir pagarbos vienas kitam, taip pat dabarties ir ateities visuomenės poreikiams, nuosavybei, gamtinei aplinkai, kultūros paveldui, kitoms materialinėms ir nematerialinėms vertybėms, interesų balanso, partnerystės ir plačios miškų sektoriaus dalyvių bei suinteresuotos visuomenės

įtraukties. Suprantama, kad tuo pačiu NMS dalyviai ir sutarė šių principų laikytis viso proceso metu.

Taip pat svarbu paminėti, kad sutarta siekti kuo labiau mokslu, faktais ir ilgalaikę patirtimi pagrįstų, tarpusavyje suderintų sprendimų, aiškiai įvardinant tokių sprendimų galimas socialines, ekonomines ir ekologines pasekmes.

Siekis susitarti dėl ilgalaikės, nuoseklios ir subalansuotos nacionalinės miškų politikos pagrindinių krypčių

Taip įvardinama pamatinio tikslo esmių esmė. Čia svarbus kiekvienas žodis: miškų politikoje visuomet turime kalbėti apie ilgalaikius siekius, nes visi žinome, kad miškas auga ilgai ir trumpalaikio sprendimo kaina gali būti labai didelė; nuoseklumas yra susijęs su tuo dalykas, nes negalima visko apversti aukštyn kojomis kas keletą metų – vėlgi miškas auga ilgai ir inercija miškų sektoriuje natūraliai gaunasi didelė; o balansas tarp skirtingų ekonominių, ekologinių ir socialinių miškų ir miškų sektoriaus aspektų yra kertinis miškų politikos elementas.

Toliau tekste išdetalizuojamos devynios teminės miškų politikos klausimų grupės, kurios iš esmės aprėpia visą miškų ir miškų sektoriaus svarbiausių klausimų spektrą. Drįsčiau teigti, kad būtent tos devynios teminės grupės ir gali tapti pagrindu jau tolesniuose NMS proceso etapuose išgrynintinoms konkrečioms temoms ir klausimams, dėl kurių reikės surasti bendrus sprendimus. Suprantama, jog kai kurie

šių klausimų bus aštresni ir kels interesų konfliktą, kai tuo tarpu kitais klausimais gali būti pakankamai nesunku susitarti.

Šiuo metu formuojamos NMS sektorinės grupės, kuriose susibūrę bendraminčiai (ar bent jau panašius interesus, vertybes ir vietą miškų sektoriuje atstovaujantys asmenys) bendrakūros procese formuluos savo matymą ir savo pasiūlymus tiek bendrai miškų vizijai, tiek ir konkretesnėms miškų politikos kryptims atsiremiant į būtent pamatiniame tikslu suformuluotas tas devynias temines grupes. Šiai dienai tokių sektorinių grupių formuojasi septyniolika – tikrai nemažas skaičius, bet tai tik parodo koks platus yra miškų ir miškų sektoriaus interesų žemėlapis.

Dar vėlesniuose etapuose, išgryninus susitarimų temas, jau kiekvienai susitarimo temai atskirai suburtose grupėse ir bendruosiuose forumuose bus ieškoma bendrų sprendimų atskirais susitarimų reikalaujančiais klausimais, kartu integruojant viską į bendrą visos miškų politikos kontekstą pagal sutartą miškų politikos ateities viziją. Taip ir turės gimi Nacionalinio miškų susitarimo dokumentas. Tai žinoma nereikia, kas NMS pamatinio tikslo dokumente įvardintos devynios miškų politikos krypčių teminės grupės ir bus būtent tos temos, kuriose bus nuspręsta ieškoti sutarimų, bet mano supratimu bent jau dalyje jų tikrai bus reikalingos naujo balanso ir pokyčių lyginant su šiandienine įprasta praktika paieškos.

Visą aktualią informaciją apie Nacionalinį miškų susitarimą rasite <https://nacionalinismiskususitarimas.lt/>

NMS Nacionalinio miškų susitarimo PAMATINIS TIKSLAS

(parengtas apibendrinus NMS įvadinio renginio metu dalyvių suformuluotus lūkesčius ir klausimus, taip pat bendro darbo grupėse metu siūlytas NMS pagrindinių siekių formuluotes)

- Siekiant teisinio ir politinio stabilumo, nuoseklumo bei aiškumo ilgalaikėje perspektyvoje tobulinant su miškais susijusią nacionalinę teisės aktų sistemą ir formuojant nacionalinio lygmens strateginius dokumentus;

- pripažįstant ir siekiant deramai atsižvelgti į su klimato kaita, biologinės įvairovės išsaugojimu, socialiniais ir ekonominiais pokyčiais susijusius iššūkius ir kintančius visuomenės bei miškų sektoriaus dalyvių poreikius šalies miškams, kartu tuo siekiant prisidėti prie valstybės ir jos piliečių gerovės kūrimo ir didinimo;

- pripažįstant Europos už miškus atsakingų ministrų patvirtintus darnaus miškų tvarkymo principus ir siekiant tinkamai įgyvendinti su miškais susijusius tarptautinius Lietuvos įsipareigojimus ir Europos Sąjungos reikalavimus;

- laikantis susiklausymo ir pagarbos vienas kitam, dabarties ir ateities visuomenės poreikiams, nuosavybei, gamtinei aplinkai, kultūros paveldui, kitoms materialinėms ir nematerialinėms vertybėms principų; užtikrinant interesų balanso atstovavimą, partnerystę ir plačią miškų sektoriaus dalyvių bei suinteresuotos visuomenės įtrauktį viso proceso metu;

- siekiant kuo labiau mokslu, faktais ir ilgalaikę patirtimi pagrįstų, tarpusavyje suderintų sprendimų, aiškiai įvardinant tokių sprendimų galimas socialines, ekonomines ir ekologines pasekmes;

susitarti dėl ilgalaikės, nuoseklios ir subalansuotos nacionalinės miškų politikos pagrindinių krypčių ir rodiklių, apimant (bet neapsiribojant):

- ilgalaikį balansą tarp suinteresuotoms šalims ir Valstybei svarbiausių miško teikiamų naudų, suderinant kintančius ekonominius, ekologinius ir socialinius interesus, tuo pačiu užtikrinant tvarių miško ekosistemų formavimą ir išsaugojimą ateities kartoms;

- miškų indėlį į klimato kaitos iššūkių suvaldymą, įskaitant ekosistemų išsaugojimą, subalansuotą miškų plotų plėtrą, potencialo didinimą absorbuoti šiltnamio efektą sukeliančias dujas (ŠESD) bei kaupti ir išlaikyti anglį, taip pat miškų prisitaikymą prie klimato kaitos ir jų atsparumo didinimą;

- biologinės įvairovės išsaugojimą, griežtai saugomų miškų reikiamo ploto ir įvairovės užtikrinimą, taip pat miškų gamtosauuginės vertės didinimą saugomose teritorijose, apimant geresnę senų miškų apsaugą ir hidrologinio režimo atkūrimą;

- rekreacinio, kultūrinio, dvasinio, taip pat visuomenės sveikatos ir emocinės būklės gerinimui skirtą daugiafunkcinio miškų potencialo išryškinimą ir jo stiprinimą, apimant gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimą, kraštovaizdžio stabilumo didinimą;

- darnaus miškų tvarkymo principais paremto miškininkavimo tolesnį vystymą formuojant daugiafunkcinius miškus, inovatyvių ir adaptyvių tausojančios miškininkystės, įskaitant artimo gamtai miškininkavimo, praktikų bei miško tvarkymo technologijų paiešką

ir diegimą, mokslškai pagrįstą laukinės gyvūnijos populiacijų miškuose apsaugą ir sureguliojimą;

- ekonominio veiklos miškuose reguliavimo pokyčius, užtikrinant miškų ūkio sektoriaus ekonominį gyvybingumą, reikšmingą apimtį į ekonomiką įtraukiant ir kitas nei mediena miško ekosisteminės paslaugas, atsisakant gamtosauuginės ar kitokios pridėtinės vertės nekuriančių veiklos apribojimų, taip pat taikant deramas ekonomines paskatas bei nustatant adekvačias kompensacijas miško savininkams ir kitiems ūkio subjektams už bendruosius apribojimus viršijančius ūkinės veiklos suvaržymus;

- holistinį viso miškų sektoriaus, įskaitant ir medienos pramonę bei biomasės energetiką, vystymą, skatinant miškų sektoriaus ekonominę plėtrą kaip darbuotojų socialinės ir valstybės ekonominės gerovės garantą, užtikrinant racionalų miško išteklių naudojimą ir gausinimą, stabilų kokybiškos ir aukščiausios technologinės vertės žaliavinės medienos tiekimą darnaus miškų tvarkymo rėmuose, siekiant kuo aukštesnės pridėtinės vertės kūrimo Lietuvoje, skatinant žiedinę bioekonomiką ir žaliąją transformaciją;

- miškų mokslų ir su miškais susijusių mokslinių tyrimų ir inovacijų plėtrą bei finansavimą, taikomojo mokslo praktinį diegimą, informacijos apie miškus ir miškininkavimą geresnį pritaikymą vartotojams bei jos sklaidą, visuomenės švietimo miškų klausimais stiprinimą;

- miškininkų ir kitų miškuose bei miškų sektoriuje dirbančių specialistų rengimo tobulinimą žaliosios transformacijos ir skaitmenizacijos kontekste ir reikiamo jų skaičiaus užtikrinimą, jų profesinio prestižo didinimą, taip pat miškų sektoriuje dirbančiųjų socialinių garantijų, profesinio imuniteto ir kolektyvinio atstovavimo stiprinimą, ypač per profesines sąjungas.

VUTAUTO KNYVOS nuotrauka

EUFORGEN ir Europos miškų genetinių išteklių strategija

DARIUS KAVALIAUSKAS, KĘSTUTIS ČESNAVIČIUS, VIRGILIJUS BALIUCKAS

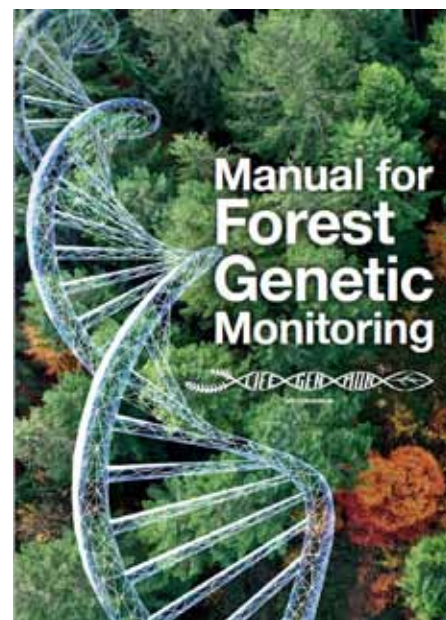
Europos miškų genetinių išteklių programa – EUFORGEN buvo įsteigta 1994 m., įgyvendinant dalį 1990 m. Strasbūro rezoliucijos – S2 Miškų genetiniai ištekliai, priimtos Prancūzijoje per I-ąją Ministrų Konferenciją Europos Miškai. Tai pažangiausia tokio tipo programa visame pasaulyje. Lietuva jau daugiau nei ketvirtį amžiaus yra šios tarptautinės programos dalis, kuri vienija Europos šalių mokslininkus, politikus bei kitus suinteresuotus asmenis ir siekia tvaraus miškų genetinių išteklių naudojimo ir išsaugojimo, grįsto mokslinėmis ir praktinėmis žiniomis. Ši programa betarpiškai prisideda įgyvendinant Biologinės įvairovės Konvencijos įsipareigojimus, taip pat teikia reikšmingą įnašą realizuojant regionuose Strateginio Veiksmų Plano (*Global Plan of Action*) prioritetus dėl genetinių išteklių išsaugojimo ir vystymo. Šie kertiniai susitarimai tapo realiais teisiniais instrumentais koordinuojant veiklą milžinišką genetinį potencialą turinčiuose ir 157 mln. ha plotą apimančiuose Europos miškuose. Europos miško genetinių išteklių programa veikia penkerių metų ciklais ir 2020-aisiais metais prasidėjo šeštasis (2020–2024) EUFORGEN darbų ciklas (<http://www.euforgen.org/about-us/history/phase-vi-2020-2024/>).

Tarp svarbiausių programos pasiekimų yra EUFGIS – Europos genetinių išteklių informacinė sistema (www.eufgis.org), t. y. visų Europos miškų genetinių išteklių duomenų bazė, kuri yra viešai prieinama. Vienas iš strateginių EUFORGEN tikslų numato atnaujinti ir dalintis informacija apie Europos miškų genetinius išteklius ir jų būklę, naudojant atnaujintą EUFGIS sistemą. Šiuo metu EUFGIS portalas talpina apie 3200 miško genetinių objektų iš daugiau kaip 4000 populiacijų ir apima apie 100 medžių rūšių. Todėl 2021 m. birželio 8–10 dienomis vyko nuotolinis EUFORGEN vykdomojo komiteto susirinkimas, kurio metu buvo pristatytas 2021 metais prasidėjęs tarptautinis projektas „FORGENIUS“ (<https://cordis.europa.eu/project/id/862221>).

Projekto siekis kartu su EUFORGEN bendruomene ir suinteresuotomis šalimis (NFP – *National Focal Point*; Lietuvoje – tai Valstybinės miškų tarnybos atstovas) tobulinti EUFGIS sistemą, kuri leis geriau suprasti ir naudoti turimą informaciją apie visus Europos miškų genetinius išteklius, esančius 35 Europos šalyse. FORGENIUS ketina sukurti naujas paslaugas vartotojams ir žymiai padidinti duomenų, esančių EUFGIS sistemoje, kiekį ir pagerinti jų kokybę bei prieigą. Šiuo metu EUFGIS sistemoje surinkta daug informacijos apie miškų genetinius išteklius, pvz. objektų koordinatas, sklypų taksacinius duomenis, ūkininkavimo režimus, taikomos miško genetinių išteklių išsaugojimo priemonės bei tikslus, kartografinę medžiagą, klimatinis duomenis ir kt. Naujai projekte sukurtos EUFGIS sistemos funkcijos leis galutiniam vartotojams gauti daugiau informacijos apie esamus ir planuojamus steigti – trūkstantis (*gap analysis*) naujus genetinių išteklių objektus.

Taigi pagrindiniai „FORGENIUS“ tikslai yra: 1) įvertinti kai kurių EUFGIS sistemoje esančių objektų genetinę, fenotipinę ir aplinkos įvairovę bei prognozuoti jų atsparumą klimato kaitos pokyčiams; 2) pateikti moksliniais įrodymais grįstus miškų genetinių objektų valdymo sprendimus, didinant jų atsparumą klimato kaitos kontekste; c) geriau apibūdinti miškų genetinius išteklius; d) sukurti novatorišką duomenų prieinamumo ir modeliavimo paslaugą EUFGIS vartotojams. Šiuo metu Valstybinė Miškų Tarnyba (www.amvmt.lt) EUFGIS duomenų bazei yra pateikusi duomenis apie 133 miško genetinių išteklių objektus (genetiniai draustiniai ir kt.), kurie apima aštuonias miško medžių rūšis. Dauguma „FORGENIUS“ darbų apims visas EUFGIS sistemoje esančias medžių rūšis ir jų genetinius objektus, todėl sukurta sistema bus naudinga Lietuvos miškininkams, miškų genetikams ir kitiems mokslininkams.

Taip pat EUFORGEN vykdomojo komiteto virtualaus susitikimo metu (2021 m. birželio 10 d.) buvo pristatyti pagrindiniai „LIFE GENMON“ projekto (2014–2020 m.) rezultatai. Projekto vykdytojai iš Vokietijos,

Miškų genetinio monitoringo vadovas
(Bajc, M., Aravanopoulos, F., Westergren, M., Fussi, B., Kavaliauskas, D., Alizoti, P., ... Kraigher, H. (Ur.). (2020).
Manual for forest genetic monitoring.
Ljubljana: Slovenian Forestry Institute, Silva Slovenica
Publishing Centre. <http://doi.org/10.20315/SFS.167>)

Slovėnijos ir Graikijos testavo ir įgyvendino miškų genetinio monitoringo koncepciją naudodami dvi modelines medžių rūšis: europinį buką ir europinį kėnį. Įsteigė šešis pastovius genetinio monitoringo plotus Vokietijoje, Slovėnijoje ir Graikijoje bei remdamiesi gautais rezultatais, parengė ir 2020 metais publikavo miškų genetinio monitoringo vadovą (*Pav.*) ir genetinio monitoringo vykdymo gaires skirtas septynioms medžių rūšims (*Abies alba* Mill./*Abies borisii-regis* Mattf., *Fagus sylvatica* L., *Fraxinus excelsior* L., *Pinus nigra* J. F. Arnold, *Populus nigra* L., *Prunus avium* (L.) L., *Quercus petraea* (Matt.) Liebl./*Quercus robur* L.). Miškų genetinio monitoringo vadovas ir genetinio monitoringo gairės yra skirtos mokslininkams ir miškininkams, kurie ketina įgyvendinti genetinį miškų monitoringą nacionaliniu ar tarptautiniu mastu.

Genetinis monitoringas gali būti vykdomas skirtingu intensyvumu, t. y. minimalus, standartinis ir pažangus, kuris priklauso nuo turimų resursų ir esamos tikslinio medyno/populia-

cijos situacijos. Miškų genetinio monitoringo vadovą sudaro 10 skyrių: 1. Įvadas; 2. Genetinio monitoringo plotų pasirinkimas; 3. Genetinio monitoringo plotų įsteigimas ir priežiūra; 4. Genetinio monitoringo indikatoriai, kriterijai ir papildoma informacija; 5. Lauko darbai – matavimai ir fenologiniai stebėjimai; 6. Laboratorinis darbas ir duomenų analizės; 7. Genetinio monitoringo kaštų įvertinimas; 8. Sprendimų priėmimo sistema, skirta parinkti genetinio monitoringo intensyvumą; 9. Genetinio monitoringo gairės septynioms medžių rūšims; 10. Priedai. Vadove yra pateikiami praktiniai patarimai, instrukcijos ir rekomendacijos, kaip atlikti visus miškų genetinio monitoringo žingsnius: nuo stebėjimo objektų parinkimo iki duomenų analizės ir rekomendacijų. Miškų genetinio monitoringo vadovas ir gairės yra išverstos į anglų, vokiečių, slovėnų ir graikų kalbas bei pasiekiamos internete: <http://dirros.openscience.si/IzpisGradiva.php?id=13902>.

VDU Žemės ūkio akademijos mokslininkai kartu su LAAMC Miškų instituto mokslininkais 2019–2021 metais Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos užsakyму (Sutarties Nr. VPS-2019-31-SBMŪRP) taip

pat vykdė projektą „Paprastosios pušies, paprastosios eglės, paprastojo ąžuolo ir karpotojo beržo genetinio monitoringo metodikos paruošimas“. Projekto metu pasirinktos keturioms medžių rūšims buvo atrinkti DNR žymenys, pasirinkti genetinio monitoringo objektai, surinkta medžiaga DNR tyrimams ir atliktas bandomasis genetinio monitoringo tyrimas lyginant dvi medžių generacijas (brandžius medžius su natūraliu žėlimu). Projekto tikslas buvo paruošti metodiką paprastosios pušies, paprastosios eglės, paprastojo ąžuolo ir karpotojo beržo genetinio monitoringui Lietuvoje vykdyti ir įvertinti genetinę įvairovę kiekvienos rūšies dviejuose genetiniuose medynuose. Šio projekto rezultatai yra svarbūs ne tik Lietuvos, bet ir Europos miškų genetinio monitoringo kontekste, vykdamas EUFORGEN rekomendacijas (<http://www.euforgen.org/about-us/how-we-operate/working-groups/genetic-monitoring/>).

Paskutinis ir svarbiausias darbas pristatytas EUFORGEN vykdomojo komiteto virtualaus susitikimo metu buvo Europos miškų genetinių išteklių strategija, kurios rengimą koordinuoja EUFORGEN sekretoriatas ir EU-

FORGEN bendruomenė. Genetinių išteklių strategija yra vis dar rengiama, tačiau susitikimo metu buvo aptariami pagrindiniai EUFORGEN bendruomenės išpareigojimai ir rekomendacijos (*Key Commitments and Recommendations*), pvz.: Informacijos apie miškų genetinius išteklius prieinamumo gerinimas; miškų genetinių išteklių išsaugojimas; tvarus miškų genetinių išteklių naudojimas; vystymas ir valdymas; miškų genetinių išteklių politikos plėtojimas; komunikacija ir mokslinių žinių pritaikomumas išsaugant miškų genetinius išteklius ir kt. Pastaruoju metu svarstoma galimybė EUFGIS valdomus duomenis susieti su Europos Bendrijos oficialiąja miško dauginamosios medžiagos duomenų baze FOREMATIS (*Forest Reproductive Material Information System*) ir kitomis duomenų bazėmis. Europos miškų genetinių išteklių strategija ateityje taps vienu svarbiausiu dokumentu tvarkant ir saugant miškų genetinius išteklius Europoje.

Dėkojame LR Aplinkos ministerijai už paramą ir suteiktą galimybę dalyvauti EUFORGEN programos veikloje.

DIDELIAIS KIEKIAIS SUPERKAME BERŽO RĄSTUS

nuo 16 cm skersmens

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete www.likmere.lt
telefonais 8 340 60054, 8 687 51927, el. paštu info@likmere.lt

Skelbiami pirmojo pusmečio finansiniai rezultatai

Valstybės įmonė Valstybinių miškų urėdija per I-ąjį šių metų įmonė jau uždirbo 24,4 mln. eurų normalizuoto pelno. Perskaiciavus patvirtintą 2021 metų biudžetą, VMU šiais metais planuoja uždirbti 199,7 mln. eurų pajamų ir 66,1 mln. eurų normalizuoto pelno.

„Rekordinės pajamos ir pelnas liudija apie sėkmingą urėdijos permainų rezultatą. Įmonės pajamos tiesiogiai priklausomos nuo medienos kainos biržose ir teisingai apskaitytos medienos. Artimiausių metų tikslas iki minimumo sumažinti medienos asortimentų apskaitos paklaidas ir panaikinti bet kokias prielaidas apie neapskaitytą valstybės turtą“ – įmonės rezultatus ir ateinančių metų prioritetus vardino aplinkos ministras Simonas Gentvilas.

Pasak VMU vadovo Valdo Kaubrės, tai rekordinis finansinis rezultatas ir grąža valstybei nuo 2018 m., kai VMU tapo viena didele įmone po miškų ūkio reformos ir istoriškai didžiausia valstybinio

miškų sektoriaus grąža valstybei po Nepriklausomybės atkūrimo.

„Didžiausią įtaką finansiniam įmonės rezultatui turėjo padidėjusi medienos kaina, pasiekusi 2018 m. medienos kainos aukštumas po staigaus kritimo 2019-2020 metais. Mes kaip įmonė prie šio rezultato prisidėjome mažindami veiklos sąnaudas, sumažinę gamybos savikainą, standartizuodami procesus, atsakingai planuodami investicijas, įsigydamai modernias kokybiškas darbo priemones. Jaučiame medienos rinkos atsigavimą, o parduoti medienos kiekiai rodo, kad medienos paklausa išlikusi net padidėjus jos kainai ir tikimės, kad ji išsilaikys savo pozicijoje. Žinoma, ateinantis aukcionas parodys medienos rinkos tendencijas ir kaip sektorius pasitiks 2022 metus“, – sakė VMU vadovas V. Kaubrė.

Vidutinė žaliavinės medienos pardavimo kaina 2021 m. II pusmečio aukcione pusmetinėms sutartims sudaryti padidėjo 43,5 proc.

Miškininkai įvertino audros žalą miškams

Valstybinių miškų urėdijos miškininkai įvertino didelio vėjo bei lietaus padarytą žalą – iš viso buvo išversta ir išlaužyta beveik 10000 m³ medžių daugiau nei 100 ha plote. Labiausiai nukentėjo miškai Biržų, Kazlų Rūdos ir Švenčionių regioniniuose padaliniuose – pastarajame išversta didžioji dalis medžių – per 5000 m³. Stiprus vėjas niokojo ir privačius miškus.

„Nors savaitgalį praėjusi audra nebuvo tokia smarki, kaip „Laura“ ar „Ervinas“, tačiau kiekvienas išverstas ar išlaužytas medis – praradimas mūsų miškams. Dabar mūsų miškininkai kuo skubiau tvarkys vėjavartas ir vėjalaužas, kad išverstuose, nulaulytuose medžiuose neatsirastų kenkėjų židinių. Nusilpusius medžius puola kamienų kenkėjai – žievėgraužiai, išsiritusi nauja karta užpuola ir sveikus medžius“, – sakė VMU vadovas Valdas Kaubrė.

Labiausiai Lietuvoje nukentėjo spygliuočiai – daugiausiai pušys. Kadangi pušies šaknis yra stipri ir eina giliai po žeme, vėjas medžio išversti nesugeba, todėl pušis dažniausiai lūžta per pusę.

Miškininkai prisimena ir pernai kovą pražūsią audrą „Laurą“, kuri pridare kur kas didesnės žalos. Tąkart suskaičiuota daugiau kaip 205 tūkst. m³ išverstų, išlaužytų medynų kiek didesniame nei 2,5 tūkst. ha miško plote. Tai beveik tiek pat, kiek sudaro bendras Kauno ir Šiaulių miestų plotas.

Vėtra 1993 m. sausio 12 d. išvertė apie 700 tūkst. m³ medienos. Būtent po šių vėjavartų kilo masinė žievėgraužio tipografo invazija.

Uraganas „Ervinas“ 2005 m. sausio 8–9 d. išvertė apie 600 tūkst. m³ medienos (tai sudarė apie 12 proc. metinių kirtimo apimčių). Švedijoje uraganas nuniokojo 75 mln. m³ (90 proc. metinių kirtimo apimčių), Latvijoje 7,4 mln. m³ (60 proc. metinių kirtimo apimčių). Tada miškų urėdijos susidūrė su darbo jėgos trūkumu, nes daugelis kirtėjų išvyko į Skandinavijos šalis likviduoti audros padarinių.

2010 m. rugpjūčio 8–9 d. škvalas išlaužė ir išvertė apie 900 tūkst. m³. Labiausiai nukentėjo pietryčių ir pietų Lietuvos miškų urėdijos (Dubravos, Valkininkų, Prienų, Varėnos, Kauno, Trakų). Siekiant išvengti medienos kokybės praradimo ir užkertant kelią medienos kenkėjų plitimui, nukentėjusių nuo audros miškų urėdijų miškuose buvo pasitelkti papildomi medienos ruošos rangos darbų pajėgumai bei kitų miškų urėdijų pagalba. Padariniai buvo likviduoti per 6 mėnesius.

VMU inf.

VMU archyvo nuotrauka

Valstybinių miškų 2021 m. I pusmečio sanitarinės būklės apžvalga

KĘSTUTIS GRIGALIŪNAS, VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vyr. specialistas

Per š. m. I pusmetį vabzdžių, ligų sukėlėjų, žvėrių, abiotinių ir kitų veiksnių pažeidimų valstybiniuose miškuose iš viso užregistruota 5539 ha plote ir tai yra beveik dvigubai mažiau nei pernai tuo pačiu metu (2020 m. – 10115 ha). Miško sanitarinės apsaugos priemonės židiniuose atliktos 1673 ha plote.

Pažeidimai	Naujai užregistruoti pažeidimai ir iš ankstesnio apskaitos periodo likę chroniški pažeidimai	Atlikta priemonių židiniuose
Vabzdžiai	345	208
Infekcinės ligos	1099	292
Gyvūnai	2177	11
Abiotiniai veiksniai	1918	1162
Iš viso	5539	1673

2021 m. I pusmetį valstybiniuose miškuose užregistruota pažeidimų, plotas (ha)

Per I pusmetį **vabzdžių** pažeidimai užregistruoti 848 ha plote (apie 6 proc. nuo visų židinių ploto). Iš vabzdžių žalingiausi buvo žievėgraužis tipografas, kurio pažeidimai fiksuoti 250 ha plote, sanitariniais miško kirtimais židiniuose iškirsta apie 8355 ktm medienos 187 ha plote. Lyginant su 2020 m. I pusmečiu žievėgraužių židiniai sumažėjo 2,5 karto (2020 m. – 623 ha). VMU regioniniuose padaliniuose taikomos miško sanitarinės apsaugos profilaktinės priemonės turi didelę įtaką šio kenkėjo populiacijos sumažinimui bei židinių plitimui: per I pusm. buvo išdėstyta 4105 feromoninių gaudyklių ir 3320 ktm vabzdžiagaudžių medžių/medienos. VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus specialistų vykdomas žievėgraužio tipografo populiacijos sekimas rodo, kad pirmos generacijos vystymosi metu skraidžiusių vabalų kiekis buvo ketvirtadaliu didesnis nei pernai, todėl būtina ir toliau aktyviai vykdyti šviežiai užpultų eglių aptikimą, iškirtimą ir šalinimą iš miško. Viršūninio žievėgraužio židiniai valstybiniuose miškuose kol kas fiksuoti tik 23 ha. Sanitariniai kirtimai atlikti 16 ha, kuriame iškirsta apie 849 ktm medienos. Miško želdinius ir želinius labiausiai niokojo pušiniai straubliukai – 56 ha plote. Priemonės apsaugoti medelius nuo pušinių straubliukų židiniuose atliktos 4 ha.

Medžių grybinės **ligos** registruotos 1099 ha plote (apie 20 proc. nuo visų židinių ploto). 292 ha židinių likviduoti atlikus sanitarinius miško kirtimus. Didžiausius ligų židinių plotus ir toliau tradiciškai sudaro chroniškos ligos: drebulinės pinties pažeisti medynai (586 ha) ir džiūstantys uosynai (371 ha). Šakninė pintainė spygliuočių medynuose fiksuota 124 ha plote. Chroniškų ligų židinių po truputį mažėja ir artimiausiu metu lieka 807 ha.

Žvėrys mišką pažeidė 2177 ha plote (apie 39 proc. nuo visų pažeidimų). Priemonės žvėrių daromai žalai sumažinti židiniuose atliktos 11 ha. Žvėrių pažeidimų fiksuota 353 ha mažiau nei 2020 m. I pusmetį (2530 ha). Pagrindiniai žaladariai yra elniniai žvėrys (2147 ha): nukandžioti ūgliai želdiniuose ir želiniuose užregistruoti 1008 ha, žievė jaunuolynuose nulaupyta 1057 ha, briedžiai viršūnės pušynuose laužė 82 ha.

Abiotinių veiksnių sukeltų pažeidimų per 2020 m. I pusmetį užregistruota 1918 ha plote ir tai sudarė 35 proc. visų židinių ploto. Daugiausia (80 proc.) šios kategorijos pažeidimų, sukėlė sniegas – įvairiu intensyvumu miškuose išlaužė medžius 1533 ha plote. Remiantis Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos informacija, 2021 metų sausio 25–27 dienomis vietomis fiksuoti pavojingo snigio atvejai (internetinė prieiga:

<http://www.meteo.lt/2021-sausis>). Vidutiniškai per Lietuvą registruotose židiniuose sniegas išlaužė apie 20 proc. medžių. Atlikus priemones, padariniai likviduoti 921 ha, kuriame sugaminta 14,7 tūkst. kietmetrių medienos. Vėjo žala buvo palyginus menka ir fiksuota vos 370 ha plote. Kiti abiotiniai veiksniai buvo mažai žalingi ir atskirai neviršijo 10 ha.

Per 2021 m. I pusmetį atlikta daug miškų sanitarinės būklės gerinimui skirtų, profilaktinių darbų: iškabinti 8064 inkilai, išvalyti 6892 ankstesniais metais iškelti inkilai, aptvertas 231 skruzdėlynas, atrinkti ir pažymėti 793 uoksiniai medžiai, 76 ha želdinių/žolinių plote įrengtos 48 stebėklos plėšriesiems paukščiams nutūpti ir kt.

Pažeidimo priežastis	Užregistruoti pažeidimai				Atliktos priemonės	
	Plotas, ha	Pažeistų medžių proc.	ktm	Medžių pažeidimo laipsnis, proc.	Plotas, ha	ktm
Žievėgraužis tipografas	250,4	34	9845		186,6	8354,8
Pušiniai straubliukai	55,9	23			3,8	
Viršūninis žievėgraužis	22,6	20	1065		16,4	849
Alksninukai	10,3	43		47		
Verpikas vienuolis	4,9	87		90		
Eglinis poligrafas	0,6	65	135		0,6	212
Vabzdžiai iš viso:	344,7		11045		207,4	9415,8
Drebulinė pintis	586,1	35			190,7	8022,3
Uosių džiūvimas	370,6	42		72	85,3	2228,75
Šakninė pintis	124,1	20		88	15,6	1191
Ažuolų džiūvimas	10,3	47		82		
Spygliakritis	7,1	15		34		
Saklys	0,7	10			0,7	63
Ligos iš viso:	1098,9				292,3	11505,05
Nukandžioti ūgliai	1056,9	18			7,3	
Nulaupyta žievė	1008,5	16				
Nulaužytos viršūnės (briedžiai)	81,7	20			0,7	
Kormoranai	21,8	73		70		
Bebrai	5,4	26			2,3	109
Peliniai graužikai	2,5	19			0,7	
Gyvūnai iš viso:	2176,8				11	109
Sniegas	1532,5	20	22949		920,7	14727,19
Vėjas	369,5	25	6695		237	2992
Užmirkimas	7,5	75		95	4,1	655,25
Sausra	4,2	47			0,6	37
Gaisrai	3,3	63		43		59,65
Šalnos	1,3	94				
Abiotiniai veiksniai iš viso:	1918,3		29644		1162,4	18471,09
Iš viso:	5538,7		40689		1673,1	39500,94

2021 m. I pusmetį valstybiniuose miškuose užregistruoti pažeidimai

Kenkėjas	2021 m. I pusmetis	Prognozė 2021 m. II pusmečiui
Lajų kenkėjai	labai mažai	Medžių lajų kenkėjų masinio dauginimosi židiniai likviduoti 2020 metais aviacijos pagalba išpurkiant biologinį insekticidą Foray 76B.
Liemenų kenkėjai	vidutiniškai	Žievėgraužio tipografo plitimo rizika išlieka vėjo/sniego pažeistuose eglynuose. Viršūninio žievėgraužio židinių formavimosi rizika bus sausros/kaitros pažeistuose pušynuose.
Želdinių/žolinių ir jaunuolynų vabzdžiai kenkėjai	nedaug	Kenkėjų populiacijos ir daroma žala stabili eilę metų.
Medžių grybinės ligos	daug	Chroniškų ligų (uosių džiūvimas, drebulinė pintis) pažeisti plotai išliks dideli.
Elniniai žvėrys	daug	Elninių žvėrių pažeisti plotai išliks dideli.

Sanitarinių požymių, nepalankiausia padėtis 2021 m. II pusm. numatoma pusamžiuose ir vyresniuose eglynuose, kur laiku nebuvo sutvarkytos žalios eglių vėjavartos, vėjalaužos, sniegalažos, neiškirti I pusm. susidarę žievėgraužio tipografo židiniai ar iš miško sandėlių neišvežta medžių liemenų pavojingų kenkėjų apnikta spygliuočių mediena.

Grambuolių naikinamosios priemonės

VIRGILIJUS VASILIAUSKAS, VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas

Grambuolių pakenkimai išryškėja netikėtai, kai džiūsta šaknų netekę medeliai ar medžiams nugrauziami lapai. Kovoti su grambuoliais sudėtinga, nes nematome žemėje pasislėpusių lervų. Suaugę vabalai taip pat slepiasi: skraido vakarais, dieną „ramiai“ tūno medžių lajose. Per vėlai pastebimas kenkėjų pagausėjimas, todėl žalos mažinimui taikomos priemonės duoda menką naudą.

Paprastasis grambuolys (*Melolontha melolontha*) dažnas lengvesnėse dirvose vakarinėje, pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Sudaro ilgamečius židinius dirvonuose ir neintensyvios žemdirbystės plotuose. Miškininkams daugiausia problemų kelia medelynuose, sėklinėse plantacijose bei įveisiant želdinius.

Miškinis grambuolys (*Melolontha hippocastani*) yra išimtinai miško kenkėjas, paplitęs pietinėje šalies dalyje. Ten dėl masinio medelių šaknų graužimo kartais būna sunku išauginti pušies želdinius ir žėlinius. Abiejų rūšių lervos nesiskiria. Su jomis kartu gali kenkti, o atskirais atvejais sudaryti lokalius židinius, vasarinio (*Amphimallon solstitialis*), žiedinio (*Anomala dubia*) grambuolių bei sodinio grambuoliuko – grikinuko (*Phyllopertha horticola*) lervos.

Paprastasis grambuolys gausiausias, jo žala kelia daugiausia rūpesčių, todėl rekomendacijose naikinimo priemonės būna siūlomos pagal jo biologinius ciklus. Vabalų gausiausias skraidymas kartojasi dėsningai kas 4–5 metus. Jie maitinasi beržo, ąžuolo, drebulės, gluosnių ir kt. medžių bei krūmų lapais. Per masinį skraidymą gali lajas stipriai nugrauzti pamiskėse, sėklinėse miško plantacijose, parkuose, medelynų kolekcijose, pakelėse ir kt. vietose išretintai ir gojeliais augantiems medžiams.

Suaugėliai žiemoja žemėje. Pavasarį, dirvai sušilus, iš jos išskrenda patinai, patelės pasirodo kiek vėliau. Jos kiaušinius deda dirvoje, apie 10–30 cm gylyje, krūvelėmis per 3–4 kartus, iš viso 50–70 vnt., tarp dėjimų maitinasi. Pasirenka lengvas smėlio ar priemolio dirvas, saulės gerai įšildomas.

Išsiripę I ūgio lervutės daugiausia minta humusu ir augalinėmis liekanomis, tik apie 10 proc. sudaro gyvų augalų šaknis. Jų žala menka ir mažai pastebima. Ūgiams didėjant, mityboje didėja augalų šaknų dalis, stambėja ir graužiamos šaknis. Todėl II–III ūgio lervos pačios pavojingiausios ir žalingiausios. Vasarą lervos laikosi dirvos paviršiuje 10–30 cm gylyje. Jos maistui nelabai išrankios, graužia įvairių žolinių ir jaunų sumedėjusių augalų šaknis. Viena 3-metė lerva per dieną gali apėsti 2 metų pušelės šaknis, 2-metėi lervai tokio medelio užtenka savaitei. Dirvoje trumpiausiu keliu tikslingai juda link augalų šaknų. Orientuojasi pagal šaknų išskiriamą anglies rūgštį.

Grambuoliai turi **mažai natūralių priešų**, todėl jų masinis žuvinimas (ypač lervų), susijęs su kokiomis nors ligomis ar parazitais, yra retas reiškinys. Dalis suaugėlių gali žūti skraidymo metu dėl vėlyvųjų pavasarinį šalnų. Lervų skaičius pamažėja po gilaus dirvos išalo. Iš paukščių daugiausia grambuolių sunaikina varnėnai, kovai, varnos, strazdai, kėkštai, iš žinduolių – kurmiai, šikšnosparniai, barsukai, knisa šernai. Kaip juos panaudoti kryptingai kur reikia? Varnėnams ir šikšnosparniams koncentruotas inkilų iškabinimas medelyno teritorijoje padėtų ženkliai sumažinti grambuolių suaugėlių skaičių neintensyvaus skraidymo metais. Tačiau tie pagalbininkai bejėgiai reguliuoti kenkėjų skaičių masinio skraidymo ir išplitimo metu.

Grambuolys ir lervos

Kodėl medelynų laukai ir plantacijų dirva vilioja grambuolius? Pievų tankioje velėnoje grambuolių patelėms sudėtinga rasti urvelius kiaušinių dėjimui. O medelynų supurenti, saulės įšildomi ir greitai pradžiustantys plotai iš tolo jas vilioja. Jaučia, kad ten bus puikus inkubatorius jų naujai kartai. Labai patinka piktžolėmis apauganti puri dirva. Ypač masina varputis, nes jo šaknis grambuolių ir spragšių lervoms tikras delikatesas. Mėgsta lendrūną ir kt. varpinių žolių šaknis. Dažnam medelyne būna ir tinkamų medžių vabalų papildomam maitinimuisi.

Kur slepiasi lervos? Apniškuose plotuose lervų gausa būna netolygi. Jos gali koncentruotis atskirais „lopais“: kur dirva lengvesnė sudėties, geriau drenuota, greičiau išsausėjanti, geriau išlyanti bei mikro pakilimuose. Ir labai svarbu ten augantys maistiniai augalai. Bandymai rodo, kad reaguodamos į drėgmę, dirvos sluoksnyje į tinkamiausias sąlygas grambuolių lervos juda vertikaliai ir horizontaliai. Maksimalus lervų kiekis būna 6–7 proc. drėgnumo sluoksnyje. Optimaliausias 5–7 proc. drėgnumas ir 17–20 °C dirvos temperatūra. Sluoksniuose, kur didėja drėgmė, mažėja lervų kiekis, o visai išnyksta prie 10–11 proc. drėgnumo. Todėl per kaitras ir sausras jos migruoja į gilesnius sluoksnius, lietingu oru ieško greičiau pradžiustančių ir laidesnių lauko vietų, vengia pavėsinaimų.

Tuo paremtas **gausus dirvos laistymas** – medelynuose lengvai pritaikoma priemonė sodmenų ir pūdymų laukuose. Būtina palaikyti aukštą dirvos drėgnumą visą 1–1,5 mėn. grambuolių patelių skraidymo laikotarpį. Dirva dažnai gausiai liejama iki balučių atsiradimo. Tuomet ji netinka kiaušiniams dėti ir lervoms gyventi. Sulietoje žemėje lervos mažiau maitinasi, žūsta arba migruoja į sausus laukus. Rudenį, neatvėsus orams, dirva taip pat įliejama kol ima stovėti balos, tai prazudo besimaitinančias lervas, gerina dirvos savybes kitų metų sezonui.

Pavėsinimui užtemptas tinklas apsaugos pasėlius nuo kiaušinių padėjimo, kaip ir agro plėvelė. Bus dviguba nauda: dengimas gelbės

nuo grambuolių lervų atsiradimo ir sudarys optimalesnes sąlygas sėklų dygimui bei daigelių augimui.

Tankiais augalais užimti laukai netinka kiaušinių dėjimui. Medelynų pūdymus patartina apsėti vešliai augančiais sideratais, sėklinėse miško plantacijose tarp medžių eilių suformuoti tankią velėną. Tik tankūs pasėliai gerai uždengia dirvą, – tuomet netinka kiaušinių dėjimui, nustelbia piktžoles. Tanki vešlė jų žaluma trukdo įšilti dirvos paviršiui ir iš jos išgaruoti drėgmei, – dėl to ji netinka kiaušiniams vystytis. O jų šaknų tankus raizgalynas apsunkena vabalų patelėms rausti urvelius.

Kenkėjas dirvoje nepakenčia **aukštos organinio azoto koncentracijos**. Kaip to pasiekti? Pūdymuose auginti ankštines kultūras, kurių šaknų gumbelių bakterijos kaupia azotą. Jį įsisavina iš oro ir padaro prieinamą augalams. Natūraliu azotu praturtinta dirva netinka grambuolių lervoms. Baltasis dobilas, pasėtas sėklinių plantacijų medžių pomedžiuose, apsaugotų jaunų medelių šaknis nuo grambuolių ėdrių lervų.

Repelentinių augalų auginimas. Patelės vengia dėti kiaušinius kur auga esparcetas, baltasis dobilas bei kryžmažiedžių šeimos augalai (garstyčia, barborytė ir kt.). Ir jų lervos taip pat nemėgsta vietų, kur auga kryžmažiedžiai augalai, grikliai, daugiamečiai lubinai. Todėl medelynų pūdymuose ir sėklinėse miško plantacijose labai tikslinga būtų sėti garstyčias, aliejinius ridikus, rapsus ir pan. kultūras.

Grambuolius viliojantys augalai. Nuo auginamų augalų nuvilioti lervas galima pasodinant ar pasėjant juostas labai jų mėgiamų augalų, pvz.: bulvių. Ten susirinkus lervoms, dirvą galima sufrezuoti ar taikyti kitus lervų naikinimo būdus. Jų kiekį mažina piktžolių, ypač varpučio naikinimas.

Tręšimas pelenais – didina medžių apsaugą nuo lapų nuagraužimo. Sodininkai pastebėjo, kad grambuoliai nelietė ar nežymiai pagrauzė medienos pelenais reguliariai tręštų slyvų lapus. Tai būtų labai perspektyvus būdas – medienos pelenais sustiprinti miško sėklinių plantacijų augimą ir apsaugą nuo grambuolių bei medelynų-se tręšti juoduosius pūdymus ir sodinukų laukus.

Kalkingose dirvose grambuoliai nesiveisia. Natūraliai jie prisitaikę gyventi rūgščiose dirvose. Todėl kalkinimas kenkėjui jas daro nepatrauklias. Kalkinti naudojamų medžiagų dulkes racionaliausia paskleisti pūdymuose rudenį ar pavasarį, kai lervos pakilusios į paviršinį dirvos sluoksnį, ir sukultivuoti. Tinkamas kalkinimas atstatys pavargusią dirvą, augalai geriau įsisavins maistines medžiagas ir mikro elementus, sumažins šaknų ligų sukėlėjų riziką, suaktyvins gerųjų dirvos bakterijų veiklą. Kalkinimui geriausia tiktų dolomitmilčiai, nes jų poveikis dirvai švelniausias ir ilgalaikis.

Cheminių insekticidų grambuolių lervų ir suaugėlių naikinimui Lietuvoje nėra. Jie neregistruojami dėl neigiamo poveikio aplinkai ir nesant grambuolių problemos intensyvioje žemdirbystėje, nes greitai vešliomis ir tankiomis kultūromis apaugančiuose laukuose lervų žala menka.

Biologiniai preparatai sukurti entomopatogeninių nematodų (*Heterorhabditis bacteriophora*, *Steinernema* gentis) arba entomofaginių grybų (*Beauveria* gentis, *Metarhizium anisopliae*) pagrindu. Šie aplinkai nepavojingi nematodai ir grybai natūraliai gyvena dirvoje. Preparatai ruošiami iš agresyvesnių jų formų. Radę grambuolio lervą, nematodai prasiskverbia į jos vidų. Kartu patenka ir simbiozėje su jais gyvenančios bakterijos, lervos audinius paverčiančios į nematodų lengvai įsavinamą konsistenciją. Užkrėstos lervos žūva per kelias dienas. Suirus lervos kūnui, nematodai pradeda

ieškoti naujų aukų. Panašiai veikia ir entomofaginiai grybai, kurie dirvoje suranda ir sunaikina grambuolius. Preparatai įterpiami į dirvą ar apdorojamos medelių šaknys prieš persodinimą. Naudojami šiltuoju sezonu, kai jiems yra optimali dirvožemio temperatūra. Žemesnėje ir aukštesnėje temperatūroje jų efektyvumas mažas. Nematodai labai jautrūs UV spinduliuotei ir išdžiūvimui, todėl dirva apdorojama tik anksti ryte, vakare arba dieną apniukusiu oru. Dirva turi būti drėgna ir optimalaus rezultato užtikrinimui būtina 3–4 savaites palaikyti pakankamą jos drėgmę. Labai svarbios nematodinių preparatų laikymo sąlygos, nuo pagaminimo galima saugoti iki 6 savaičių 4–10 °C temperatūroje. Ilgiau nepanaudojus, veiksmingumas prapuls. Grybų pradams dirva taip pat turi būti pakankamo drėgnumo. Biologiniai preparatai efektingi tik kruopščiai laikantis visų etiketėje nurodytų sąlygų. Jų poveikis lėtas. Veiksmingumui didelę įtaką turi aplinkos ir dirvos sąlygos. Biologinių produktų jau galima gauti ir Lietuvoje.

Gilus arimas ir išverstų lervų rinkimas. Lervas naikinti rekomenduojama dažnu dirvų arimu ir kultivavimu, kartu surenkant į paviršių išverstas lervas. Tai lengviausiai įvykdoma priemonė. Gali sutrukdyti kiaušinių, lervų nėrimosi ir lėliukių vystymosi sąlygas, ir jas pražudyti. Tačiau gerą efektą pasiekti sudėtinga, jei nevykdomos lervų gausos ir išplitimo kruopščios apskaitos. Dažniausia arimas ir kultivavimas vykdomi „aklai“, nežinant koks lervų kiekis purenamame sluoksnyje ir jų buvimo gylis. Vasarą dirvoje trūkstant drėgmės, lervos nueina gilyn į 50–60 cm gylį. Todėl ariant nepasiekiamos ir gali būti išverčiama tik dalis lervų, kartais visai nedidelė. Be to, išverstos lervos labai greitai vėl įsirausia dirvon, nespėjus rinkėjams jų pamatyti.

Šviesos gaudyklės skraidantiems vabalams. Šiuolaikinis, ekologiškas ir vienas efektyvesnių būdų. Tamsiuoju paros metu vabalų

Gaudyklė IBL-5

VMT Miško sanitarinės apsaugos skyriaus archyvo nuotrauka

patinus traukia šviesa. Tuo pagrindu paremtas šviesos gaudyklių naudojimas. Yra specialios vabzdžių gaudyklės su ultravioletiniu pašvietimu. Tačiau paprasta pasidaryti ir pigias savadarbes gaudykles. Po pakabintomis lemputėmis pastatomos plačios vandens talpos arba lipnūs patiesalai. Statoma norimuose apsaugoti atviruose plotuose, kad vabalai iš tolo galėtų pastebėti šviesą. Šviesa uždegama vakare. Gaudyklės gaudo ir pelėgalvių drugius. Skendimo efekto pagerinimui į vandenį galima įlašinti kelis lašus indų ploviklio ar žibalo.

Feromoninės gaudyklės vabalų gaudymui. Šis būdas puikiai pasiteisino miškinio grambuolio monitoringo vykdymui pietų Lietuvos pušynuose. Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyrius jį taiko nuo 2011 metų. Vabalų apskaitai naudojamos lenkiškos gaudyklės IBL-5 su atraktantu „*Mellolodor sp.*“. Pušynų plynose kirtavietėse gaudyklės dėstomos prieš pat suaugėlių skraidymą. Apskaitos vykdomos apie 2 mėnesius, kol grambuoliai nustoja skraidyti ir į gaudykles nebepatenka. Jomis grambuolių skraidymo aktyvumo ciklai prognozuojami šveicariško laikrodžio tikslumu. Pušynų plynose kirtavietėse gaudyklėmis taip pat labai sėkmingai galima mažinti skraidančių grambuolių kiekį, kad jie nedėtų kiaušinių į dirvą ir būtų mažiau lervų. Tuose pačiuose plotuose jos kabinamos 3–4

metus iki kol dirva stipriai nesuvelėnėja. Intensyvaus skraidymo metais 1 ha reiktų iškabinti 3–5 vnt. gaudyklių, 20–50 m atstumu tarp jų, ne arčiau 20 m nuo miško sienos. Gaudykles reikia tinkamai prižiūrėti: valyti 2–3 kartus per savaitę. Per intensyvų skraidymą rinktuvėliai greitai užsipildo, o nugaišę vabalai prasmirsta. Tuomet juos būtina praplauti.

Vabalų purtymas iš lapų. Vabalus būtina reguliariai nukratyti, surinkti ir sunaikinti, neleidžiant į dirvą patelėms sudėti kiaušinių. Purtoni rytais, kai oro temperatūra nesiekia +15 °C ir vabalai nejudrūs laikosi ant šakelių bei lapų. Orui sušilus, vabalai tampa judrūs ir nukratyti greitai kyla skristi. Taikymą apsunkina vabalo savybė laikytis stipriai įsikibus šakelių ir lapų. Jie krenta tik stipriai papurtyti. Paprasta nupurtyti jaunus liaunus medžius. Didesnių medžių šakų krattymui reikia turėti ilgas kartis su kabliu gale. Aukštesnių medžių lapų visai neįmanoma pasiekti. Būtinai išankstinis pasiruošimas: pasirūpinti patiesalais tiesimui po lajomis, kartimis purtymui, sandariai uždaromomis talpomis vabalams supilti. Po medžiais reikia nupjauti žolę, pašalinti patiesalams tiesti trukdančius augalus ir šakas. Suformuoti komandą, nes darbas grupinis. Vabalai skraiduoja 1–1,5 mėnesio. Priemonė duoda efektą, jei vabalai per skraidymo piką nuo medžių renkami kasdien bent 2–3 savaites. Surinktus

vabalus galima nuplūkyti verdančiu vandeniu. Kompostuoti, šerti žuvis, vištas, kiaules.

Pažeidimą sąlygojantys veiksniai.

Žalos dydį pirmiausia sąlygoja grambuolių lervų kiekis dirvoje, taip pat augalų auginimo sąlygos. Vienas svarbiausių faktorių – dirvos drėgnumas, nulemiantis auginamos kultūros atsparumą. Esant augalams augti palankiam dirvos drėgnumui, sumažėja lervų žalingumas, nes augalai gali atauginti prarastas nugrauztas šaknis. Todėl laukų pakilumėlėse ir esant sausringoms sąlygoms, grambuolių žala ryškiai padidėja. Reikia taikytis prie grambuolių skraidymo ir lervų kenkimo aktyvumo ciklą. Grambuolėtuose plotuose kultūrų sodinimą reikia koncentruoti vabalų gausiausio skraidymo metais arba kitais metais po jo, nes dėl lervų mažo ūgio bus menkiausias jų žalingumas ir geresnis medelių išgyvenimas.

Naikinimas ilgalaikis ir nelengvas.

Vienkartinės naikinamosios priemonės neefektyvios. Reikia iš anksto planuojamų pastovių veiksmų, priderintų prie vabzdžio vystymosi ciklą. Pirmiausia – neįsileisti patelių į laukus padėti kiaušinių. Mažiau padės kiaušinių – bus mažiau besotių lervų. Nesudaryti sąlygų lervoms nugrauzti šaknis, o vabalams maitintis medžių lapais. Reikia pastovios, sudėtingos ir įvairios kovos. Deja, ne visos priemonės vienodai veiksmingos ir lengvai pritaikomos.

Pasikeitė Miškų ūkio priežiūros skyriaus veiklos teritorijos ir priėmimo vietos

Nuo š. m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo (Nr. I-671) pataisa, kuria valstybinė visų nuosavybės formų Lietuvos miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos kontrolės funkcija perduota Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos.

Valstybinė miškų kontrolė yra viena iš Valstybinės miškų tarnybos Miškų ūkio priežiūros skyriaus darbuotojų funkcijų, todėl perleidus šią funkciją Aplinkos apsaugos departamentui, sumažėjo darbuotojų skaičius kitoms, Valstybinės miškų tarnybos kompetencijoje liekančioms, su miškų ūkio priežiūra susijusioms funkcijoms vykdyti: kirtimo leidimų išdavimui, pranešimų apie ketinimą kirsti mišką derinimui, vidinės miškotvarkos projektų derinimui ir tvirtinimui, pažymų Nacionalinei mokėjimo agentūrai išdavimui ir kt.

Sumažėjus darbuotojų skaičiui, mažėja ir specialistų skaičius regionuose. Anksčiau funkcionavę 8 regioniniai padaliniai pertvarkyti į 6: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Alytaus ir Utenos. Šiaulių ir Marijampolės regioniniai padaliniai – panaikinti, o jų administruojamos teritorijos priskirtos Kauno, Alytaus, Panevėžio ir Klaipėdos regionams. Sumažėjo ir vietų, kuriose galima konsultuotis su Valstybinės miškų tarnybos specialistais – kiekviename regione jų liko po keturias.

Valstybinė miškų tarnyba vykdo savo veiklą pasitelkdama naujausias technologijas, išmaniuosius sprendimus, tad ir toliau bus siekiama užtikrinti kokybišką paslaugų teikimą.

VMT inf.

Miškų ūkio priežiūros skyriaus veiklos teritorijos ir asmenų priėmimo vietos

Paprastosios ievos (*Padus avium*) pažeidimai

Dr. BANGA GRIGALIŪNAITĖ, dr. ANTANAS MATELIS, dr. DAIVA BUROKIENĖ

Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto Augalų patologijos laboratorija

Paprastoji ieva *Padus avium* (*P. racemosa*, *Prunus padus*) erškėtinių (*Rosaceae*) šeimos iki 17 m aukščio medis ar krūmas. Lapai elipsiški, kiaušiniški, smulkiai dantyti. Žiedai stačiose ar nusvirusiose kekėse, kvapnūs. Vaisiai rutuliški iki 8 mm skersmens, juodi, valgomi. Paplitusi miškuose, sodybose, parkuose. Šalyje dar auga Makio, vėlyvoji ir virgininė ievos.

Ievų mediena – gelsva, lanksti, tvirta – naudojama smulkiems dirbiniams drožinėti. Iš žievės gaunami sodrūs, tamsiai žalios spalvos dažai, iš žiedų – ievų vanduo parfumerijai, o iš jaunų šakų – krepšiai. Vaisių nuoviras turi antibakterinių savybių, vartojamas kaip sutraukianti priemonė, sergant gastritu, kolitu. Jų vaisiuose yra cukraus, citrinų ir obuolių rūgščių, pektino, rauginių medžiagų. Anksčiau sausais, sutrintais ievų lapais su žievės nuoviru mūsų senoliai naikindavo muses. Šviežių, sutrintų lapų buvo dedama ant sumuštų kūno vietų, o žievės preparatais skatino šlapimo išsiskyrimą, gydė gastritą. Lankantys pirtis žmonės giria ievų vantas, kurios kvepia migdolais, malšina skausmą, gydo odos ir kvėpavimo takų ligas.

Paprastoji ieva žydi gegužės pirmajame dešimtadienyje, bet žydinčių šakų negalima laužyti ir neštis į namus, nes uždaroje patalpoje nuo jų galima pajusti pykinimą, silpnumą ar net galvos svaigulį.

Žydint ievai išsiskiria daug lakiųjų medžiagų, fitoncidų, žieduose yra ciano rūgšties cheminių junginių pavidale, jos randama ir žievėje bei vaisiuose. Todėl preparatų, pagamintų iš ievos, reiktų vartoti labai atsargiai, neperdozuoti.

Galima teigti, kad paprastoji ieva yra kartu ir vaistinis, ir nuodingas augalas. Nors ievų fitoncidai yra labai stiprūs, naikina mikrobus bei vabzdžius, vis tik šis augalas nėra atsparus kenkėjams ar ligų sukėlėjams o labiausiai nukenčia nuo ievinės kandies.

Ievinė kandis (*Yponomeuta evonymella*) intensyviai pažeidžia ievas, rečiau kitus lapuočius ar vaismedžius. Gegužę, birželį matome tvirtus suverptus voratinklius, kurie gali aptraukti net medžio kamieną. Lapai vikšrų būna taip nugrauzti, kad jie būna panašūs į rėtį. Birželio viduryje vikšrai keliauja į suverptus lizdus kur kokonuose virsta lėliukėmis. Lėliukės stadija neilga – iki 2 savaičių. Išsiritę drugiai kiaušinėlius deda ant pumpurų ir ūglių. Išsiritę vikšreliai dar nesimaitina, jie lieka po pumpurų dengiamaisiais žvyneliais, kuriuose sulaukia žiemos, o pavasarį vėl pradeda savo juodąjį darbą. Vikšrai nugrauzia net žiedų užuomazgas, medis vaisių neužmezga.

Ievinis amaras (*Rhopalosiphum padi*) – pilkos spalvos vabzdžiai. Pavasarį jie migruoja dažniausiai į vasarinių javų pasėlius, kuriuose maitinasi. Rudeniop išsivysčiusios sparnuotos patelės, suradusios ievų krūmus, padeda žiemojančius kiaušinėlius.

Miltigė – sukėlėjas ievinė miltė (*Podospaera tridactyla*) dažniausiai aptinkama ant jaunų atžalų. Grybiene balta abiejose lapų pusėse, silpnai išsivysčiusi, konidijos elipsoidiškos 19-29x11-24 mikrometrai. Rugpjūtį formuojasi kleistoteciai, kuriais grybas žiemoja ant nukritusių lapų. Nors ievinė miltė šalyje paplitusi, bet didelės žalos augalams nepadaro.

Fitoftora – *Phytophthora spp.* pažeidžia įvairius sumedėjusius augalus tarp jų ir paprastąją ievą. Pažaidos požymiai: tamsios eksudato dėmės supleišėjusiuose kamienuose, džiūsta skeletinės šakos, gelsta lapai, ant jų atsiranda rudų dėmių, džiūsta, krenta. Liga plinta zoosporomis dirvožemyje, vandeniui, kol pasiekia augalo sužalotas šaknis. Fitoftorozė labai pavojinga liga, nuo kurios augalas žūva.

Slyvinė diplodija (*Diplodia pruni*) aptinkama ant ievos džiūstančių šakų. Piknidžiai mažomis grupelėmis po epidermiu. Grybas nesivysto ant sveikų jaunų šakų.

Ieva žydi gegužę

Ievinės kandies vikšras

Ievinės kandies vikšrų nugrauzti lapai

Ieviniai amarai

Lapai voratinkliuose

Fitoftora

Ievinė miltė

LIETUVOS MIŠKŲ PAUKŠČIAI.

Strazdas giesmininkas (*Turdus philomelos*)

SELEMONAS PALTANAVIČIUS

Kai girioje pradeda skeistis beržų pumpurai ir nuo jų svorio šakos nusvyra žemyn, vakarais ima sukti liepsnelės, o iš aukštumų, nuo eglės viršūnės, atskrieja melodinga, vingi, labai traukianti švilpiama strazdo giesmininko giesmė. Po kelionės į namus paukštis dar atsargus, ir prieiti arti jo neišbaidžius nelengva. Tačiau to ir nereikia, nes pati giesmė girdima už keleto šimtų metrų. Tokie baikštūs strazdai būna tik iš pradžių, pirmosiomis dienomis; vėliau jie jau straksi visur, sliekauja, varto pernykščius lapus. Taip prasideda strazdų giesmininkų pavasaris.

Iš žiemaviečių strazdai giesmininkai sugrįžta bene vėliausiai iš strazdų – amaliniai strazdai miško pievose straksi vos sniegui nutirpus, po jų pasirodo baltabruviai, klegančiais ir čiulbančiais pulkeliais traukiantys šiaurėn. Juodieji strazdai, mėgstantys prieblandą ir naktį, sugrįžta ne-pastebėti ir apie save praneša vingia gaivia giesme. Po jų pasirodę strazdai giesmininkai daug laiko praleidžia ant žemės, maitinasi. Kai kada juos galima matyti mišriuose pulkeliuose su smilginiais ar baltabruviais strazdais, nors šiaip juos dažniausiai regime pavieniui. Iki pirmųjų giesmių jų galima ir nepastebėti, nes jie – tikrai ne patys ryškiausi girios sparnuočiai.

Už varnėną didesnis strazdas giesmininkas ilgakojis, pilkai rusvu kūno viršumi, pilkšvai gelsva su smulkiom rudom dėmelėm kūno apačia. Į jį panašus amalinis strazdas ženkliai didesnis, be to, jo krūtinė išmarginta didelėm, juodom dėmėm. Svarbiu skiriamuoju rūšių požymiu profesorius T. Ivanauskas nurodo sparno apačios spalvą – strazdo giesmininko ji gelsvai ruda, amalinio – balta. Lizdą palikę jaunikliai rudesni, margom nugarom ir palšom dėmėtom kūno apačiom.

Kur strazdo giesmininko gimtoji giria? Kokia ji? Nors sugrįžę pavasarį jie, ieškantys maisto, gali būti matomi visur, tačiau greitai skrenda į „savo“ girias. Strazdams giesmininkams nelabai svarbu miško dydis – jie gali gyventi parke, net didesniame sode, tačiau paprastai renkasi mišrius miškus su eglėmis, pušimis ir lapuočių medžių, ypač beržų, priemaisa. Mėgsta įsikurti netoli atvirų plotų, kuriuose galėtų rinkti lesalą. Dar visai neseniai strazdai giesmininkai buvo patys įprasciausi mūsų miškų paukščiai, kuriuos galėjai matyti ir girdėti visur.

Pradėję švilpauti balandžio pradžioje, strazdų giesmininkų patinėliai jau būna pasirinkę lizdines teritorijas. Jos gali būti ir visai mažos, nes lesalas renkamas iš didelio miško bei atvirumų ploto; prieš 50 metų strazdams tinkamo biotopo hektare Kazlų Rūdos girioje rasdavau 4–5 lizdus ir tuo nesistebėdavau. Šiandien tokio tankio nėra dėl suprantamų priežasčių: strazdų populiacija ženkliai sumažėjusi ir nykstanti.

Strazdo giesmininko lizdas – pusrutulio formos statinys, esantis iki 4–5 metrų aukštyje nuo žemės. Pavasarį jį randi eglutėse, prie kamieno, o vasarą (tikėtina, kad tai jau antrosios vados lizdas) jis gali būti tarp lapuočių šakų ar apynio virkščių. Išskirtinis lizdo medžiagos bruožas – tik žolinės augalijos stiebeliai, žolių šaknelės, žievė, samanės. Vidus dar unikalesnis, nes tik ši viena rūšis lizdo guolį iškloja iš trūnėsių, molio, žemės sumaišyta koše, kuri greitai išdžiūsta ir tampa vientisa; jos tvirtumą liudija faktas, kad nebaigtą, pastelės dar neaptūptą dėtį bangus vasaros lietus prazudo lizdą užpildęs vandeniu.

AUTORIAUS NUOTRAUKA

Tokį lizdą susuka viena patelė. Ji viena peri ir 4–6 šviesiai melsvus, smulkiom dėmelėm ir taškais išmargintus kiaušinius. Perėjimas trunka 12–14 dienų. Jaunikliai būna pliki, su ilgais gelsvai rudais pūkais ant galvos ir nugaros. Lizde jie, abiejų tėvų maitinami, praleidžia 14–16 dienų, dažnai ji palieka dar menkai skridami. Trumpom uodegom ir dar nepilnai susiformavusiom plunksnomis, strazdziukai turi ant šakų atskirai ir laukia tėvų su lesalu.

Strazdai giesmininkai peri ir antrąją vadą. Tačiau kai kurioms poroms tam nelieka laiko, nes pirmajai dēčiai žuvus, pakartotinai sukamas naujas lizdas ir dedama antra „pirmoji“ dėtis. Perėjimo ir jauniklių auginimo metu prazūsta didelė vadų dalis. Didžiausią žalą strazdų giesmininkų lizdams daro kėkštai, kai kada voverės, tačiau dažniausiai – miškinės kiaunės. Jei liepos mėnesį paraistėje išgirsite sužadintų strazdų pavojaus signalus, galite būti tikri – taip paukščiai reaguoja į šmirinėjančią ir savo vaikams ēdesio ieškančią kiaunę.

Strazdų giesmininkų vasara baigiasi jiems keičiant plunksnas, šeriantis ir auginant naują kelioninį apdarą. Jis yra panašus į pavasarinį, gal kiek blyškesnis. Mūsų strazdai išskrenda rugsėjį–spalį, neretai dar stebimi lapkritį, o labai retai – žiemojantys. Dažnai skrenda naktimis, tada apie juos sužinome iš pratiso cirpsėjimo.

Mūsų strazdai giesmininkai žiemoja Vakarų ir Pietų Europoje. Toks pasirinkimas rūšiai lemtingas: ten juos aktyviai naikina! Pagal turimą oficialią statistiką kasmet nušauinama (tai tikrai nėra medžioklė), sugaunama ir suvalgoma apie 15 milijonų strazdų giesmininkų. Primenu: tai oficiali statistika, kuri tikrovėje gali būti kur kas baiesnė. Tačiau kiekvienam mūsų turi kilti klausimas: iš kur gali rasti 15 milijonų strazdų, skirtų naikinimui? Ir kada visa taip baigsis? Kai baigsis strazdai, savaime „žus“ tokia „medžioklė“.

Atnaujinta informacinė sistema

Siekiant sureguliuoti lankytojų srautus, sudaryti sąlygas lankytojams susipažinti su Labanoro regioniniu parku ir jo vertybėmis, šiais metais atnaujinta visa lauko informacinė sistema. Įrengti nauji informaciniai stendai, pavėsinės, lauko baldai, ženklai ir rodyklės. Nuo šiol lankytojams bus dar patogiau keliauti po Labanoro regioninį parką.

Išplėsta ir atnaujinta informacinė sistema dabar apima visą parko teritoriją, lankytinus gamtos ir kultūros objektus, stovyklavietes, poilsia vietas. Sunykusios įrangos vietose visoje Labanoro regioninio parko teritorijoje įrengti atnaujinti statiniai: pėsčiųjų tiltelis ant metalinės konstrukcijos sijų ir polių, stoginės, apžvalgos platformos, liepteliai-priepilaukos, dviračių stovai, laužavietės, suolai ir stalai, užtvartai automobiliams.

Kad būtų lengviau orientuotis Labanoro parko teritorijoje, naujai įrengti informaciniai stendai, ženklai, rodyklės, žymekliai. Įrengtas tikrai įdomus interaktyvus edukacinis įrenginys, supažindinantis su parko biologine įvairove – „Vabalų viesbutis“, stovintis prie lankytojų centro Labanoro gyvenvietėje. Labanoro RP papildomai pastatytos 5 pavėsinės, 7 dviračių stovai, 1 tiltelis, 142 suolai, 30 stalų, įrengta 41 laužavietė, 2 priepilaukos, 3 rezervatų užtvartai.

Tikimasi, kad atvykstantys į regioninį parką, grožėsis Labanoro giria, ežerų gausa ir grožybe... Ir tausos naują lauko infrastruktūrą, neniokos naujų stendų, rodyklių, suolelių bei sudrausmins tuos, kurie elgiasi nederamai.

VSTT skyrė lėšas, gautas iš ES struktūrinių fondų, bei informacinę struktūrą sutvarkė projekto „Kraštovaizdžio vertybių apsauga ir pritaikymas pažinti“ lėšomis.

Didžiųjų baltųjų garnių kolonija

Žuvinto biosferos rezervato direkcija informavo, kad prie Simno ežero įsikūrusioje didžiųjų baltųjų garnių kolonijoje šiemet perėjo ne mažiau 40 porų. Didieji baltieji garniai gyvena pietiniuose kraštuose, tačiau pastaraisiais metais jie vis dažniau stebimi ir Lietuvoje.

Pasak Žuvinto biosferos rezervato ekologo Regimanto Vabuo-lo, dažniausiai didieji baltieji garniai peri kolonijose, lizdus suka medžiuose arba nendrynuose. Kolonijoje prie Simno ežero jaunikliai lizduose jau dideli, tarp jų galima įžiūrėti ir keletą pilkųjų garnių vadų. Tai vienintelė žinoma baltųjų garnių perimvietė Dzūkijos regione, aptikta dar 2019 metais.

VSTT archyvo nuotrauka

Didysis baltasis garnys – garninių šeimos paukštis, maždaug pilkojo garnio dydžio. Patinas visas baltas, pakaušio ir pagurklio plunksnos truputį pailgėjusios. Snapas juodas, pamatinė jo dalis geltona, o jaunu ir neperinčių paukščių snapas būna geltonas. Kojos irgi juodos. Patelė panaši į patiną.

Didysis baltasis garnys – atsargus, bailus paukštis. Maitinasi atvirose vietovėse, kad iš tolo pastebėtų priešą. Pabaidytas staigiai kyla aukštyn. Pakilęs iki tam tikro aukščio, ištisia kojas atgal, kaklą sulenkia būdinga garniams „S“ forma ir, lėtai plasnodamas sparnais, skrenda tolyn nuo pavojaus vietos. Peri kartu su garniniais paukščiais. Dėtyje paprastai būna 3–4 kiaušiniai, kuriuos peri abu poros nariai apie 25 dienas. Jaunikliai lizdus palieka po maždaug 54 dienų. Minta daugiausia žuvimis, varliagyviais, vabzdžiais ir jų lervomis, bestuburiais, augalais.

Pirmieji didieji baltieji garniai Lietuvoje pasirodė prieš kelis dešimtmečius. Ir tai buvo sensacija, o dabar – įprastas reiškinys.

VSTT inf.

Kultūrinis gyvenimas grįžta į vėžes

Kaip jau skelbėme anksčiau (Mūsų girios, 2021 sausis), 25-oji Klaipėdos rajono I. Simonaitytės vardo premija šių metų sausio 23 d. – per rašytojos gimtadienį – buvo paskirta profesoriui Romualdui Deltuvui už knygą „Miško ūkis ir medžioklė Mažojoje Lietuvoje“. Dėl pandemijos renginį autoriui pagerbti pavyko suorganizuoti tik liepos 14 d. Jaukioje Klaipėdos r. Agluonėnų seniūnijos bibliotekos salėje buvo parodytas filmukas apie I. Simonaitytę, autorius pristatė savo kūrinį, dainavo Agluonėnų moterų ansamblis. Laureatą sveikino Klaipėdos r. meras Bronius Markauskas, Agluonėnų seniūnė Laima Tučienė, premijos skyrimo komisijos pirmininkas Gintautas Bareikis, buvęs Šilutės miškų urėdas Stepas Bairauskas, VšĮ Klaipėdos krašto kultūros paveldo išsaugojimo fondas vadovas Arvydas Urbis, kiti kolegos.

Prof. R. Deltuvą sveikina Agluonėnų seniūnė I. Tučienė ir premijos skyrimo komisijos pirmininkas G. Bareikis (centre)

KMAIK absolventams įteikti aukštojo mokslo diplomai

Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijoje (KMAIK) š. m. birželio 29 d. surengta iškilminga diplomų įteikimo šventė: į gyvenimą išleista dar viena miškininkų, želdynų dizainerių, sodininkystės, hidrotechninės statybos, nekilnojamojo turto kadastrinių matavimų,

žemėtvarkos specialistų bei KMAIK Profesinio mokymo skyriaus absolventų laida.

Diplomų įteikimo šventė šiemet organizuota kiek kitaip nei įprastai – lauke, kolegijos vidiniame kiemelyje, išlankių kaštonų pavėsyje. Priešpaskutinė birželio diena daugeliui įsimins kaip kokybiškai naujo

gyvenimo etapo pradžia – ne vienam jaunam žmogui diplomų įteikimas asocijuojasi su laisve, pagaliau įgyvendinta svajone, gaivaus oro gurkšniu, o ir išipykusio karantino atšaukimas jau čia pat... Rodos, jokių suvaržymų nebelieka, pirmyn stačia galva į laisvę, į gyvenimą!

Vaidotas Lygis

Karolis Mickevičius

Kęstutis Bacvinka

Vidmantas Verbyla

Netrūko kolegijos kiemelyje šventinio džiugesio, plačių šypsenų, šiltų sveikinimo kalbų, fotoaparatai blyksčių, gėlėmis buvo apipilti mylimi dėstytojai, o ir patys absolventai neatsigynė artimųjų dėmesio ir sveikinimų. Šventinę nuotaiką padėjo kurti Lietuvos operos ir baletų teatro operos solistas Rafailas Karpis, kurio ryškus, išraiškingas tenoras drebino kolegijos ir LAMMC Miškų instituto langus, kvietė smalsuolius mesti darbus ir prisijungti prie smagaus reginio.

Diplomantus, kolegijos darbuotojus ir svečius šia proga sveikino KMAIK direktorius dr. Vaidotas Lygis; Valstybinės miškų tarnybos direktorius, kolegijos Miškininkystės studijų programos baigiamųjų egzaminų komisijos pirmininkas Karolis Mickevičius; KMAIK Alumni klubo Prezidentas, VMU Dubravos regioninio padalinio Karmėlavos girininkijos girininkas Kęstutis Bacvinka; KMAIK Miškininkystės katedros vedėjas doc. dr. Vidmantas Verbyla; KMAIK Kraštovaizdžio architektūros ir rekreacijos katedros vedėja Asta Doftartė; kolegijos socialinio partnerio Rokų medelyno, UAB „Želdynėlis“ savininkas ir vadovas, Lietuvos dendrologų draugijos ir jos Valdybos pirmininkas Arvydas Rutkauskas; KMAIK Hidrotechninės statybos katedros vedėja Gitana Vyčienė; kolegijos socialinio partnerio VDU Žemės ūkio akademijos Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakulteto prodekanas doc. dr. Rytis Skominas; KMAIK Nekilnojamojo turto kadastro katedros vedėja doc. dr. Edita Abalikštienė; Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos viceprezidentas, kolegijos docentas dr. Vilimantas Vaičiukynas. Absolventų vardu padėkos žodį tarė KMAIK Studentų atstovybės prezidentas Martynas Matijoška, pasisakė šių metų laidos absolventai.

Šiame aukštojo mokslo diplomai įteikti 154 KMAIK absolventams, iš kurių Miškininkystės studijų programą baigė ir profesinio bakalauro kvalifikacinį laipsnį įgijo 35 studentai. Šešiolika moksleivių šiemet baigė KMAIK Profesinio mokymo skyrių: devyniems iš jų suteikta Dekoratyvinio želdinimo ir aplinkos tvarkymo verslo darbuotojo kvalifikacija, septyniems – Miško darbuotojo kvalifikacija.

KMAIK inf.

Studentų atstovybės prezidentas Martynas Matijoška

Konkurso „Pavyzdiniai tvarkoma privati miško valda 2020 m.“ laureatai

Dėl ko aikčiojo privačių miškų savininkai Žlibinų konferencijoje?

Gražią tradiciją tęsianti Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos (LMSA) išvykstamoji konferencija, kurioje aptariami aktualiausi miškininkavimo klausimai ir apdovanojami pavyzdiniai tvarkomų miško valdų laureatai, šiemet pakvietė į Žemaitiją. Gausus jos dalyvių būrys iš visos Lietuvos liepos 9-ąją susirinko į Plungės rajono Žlibinų miestelio kultūros centrą, kur teorinėje dalyje „Kaip plėtosime privatų miškų ūkį 2021-2027: išmoktos pamokos, kylantys iššūkiai ir būtiniausi sprendimai“ išklausyti pranešimai ir pagerbti pavyzdiniai tvarkomų valdų 2020 m. nugalėtojai, o po to apžiūrėta pirmosios vietos laimėtojo Mindaugo Preibio valda. Apie jos kūrimą ir puoselėjimą pasakojo abu šeimnininkai – Mindaugas su žmona Jolanta, komentavo vertintojai ir ekspertai, o lankytojai tęsė diskusiją apie tinkamą miško darbų organizavimą ir būtiną valstybės paramą.

O ta parama privatininkus vertė aikčioti, ypač po Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės vadovo dr. Nerijaus Kupstačio pranešimo „Paskatos ūkininkavimui privačiuose miškuose remiantis gerąja ES šalių praktika“. Jame pranešėjas

papasakojo apie Suomijos ir Vokietijos finansinę paramą miškų savininkams ne iš europinių, o nacionalinių biudžetų. Lietuvoje iš esmės visa parama teikiama iš ES lėšų, o apie kompensacijas dėl apribojimų saugomose teritorijose ir kitas išmokas iš

valstybės išdo dar tik svarstoma. Anot N. Kupstačio, Vyriausybės programoje miškų savininkams dėl kirtimų apribojimo numatyta skirti dėmesį, bet pinigai dar nenumatyti. Suomija ir Vokietija – tai tie pavyzdžiai, iš kurių galėtume pasimokyti.

Apdovanojimo metu (iš kairės): M. Preibys, K. Mickevičius, A. Gaižutis, N. Kupstaitis

Kalba P. Zolubas

Suomija remia gamtosaugines priemones, Vokietija – įprastą veiklą

AM Miškų politikos grupės vadovas pažymėjo, kad Suomija ir Vokietija skatinimui skiria daug nacionalinių pinigų, tai nėra europinių programų lėšos.

„Suomijos programa METSO apima 18 metų (2008–2025 m.) laikotarpį, jos tikslas į aplinkos apsaugą įtraukti apie 180 tūkst. ha miškų, finansiškai tai reiškia daugiau nei 500 mln. eurų. Kompensacija skiriama pradedant nuo žemės išpirkimo valstybės nuosavybės ir pavertimo rezervatu, taip pat ir skatinant privačių gamtinių rezervatų steigimą, kai savininkui mokama išmoka už kirtimų nevykdymą. Tai pakankamai didelė išmoka – siekia 5–6 tūkst. eurų už ha, tačiau ji vienkartinė. Kita programos dalis, kai pasirašomos sutartys terminuotai apsaugai, pavyzdžiui, 10 metų – tuomet tiek laiko mokama išmoka su savininko išpareigojimu nevykdyti kirtimų. Ji per 10 metų siekia maždaug 2,5 tūkst./ha, metams sudaro apie 250 eurų už ha. Programa stabiliai įgyvendinama, per metus jai skiriama apie 30 mln. eurų nacionalinių pinigų“,– sakė N. Kupstaitis.

Po tokių skaičių salė tik aikčiojo ir girdėjosi atodūsiai, kad mūsų privatiniams tai – tik utopija.

Visiškai nauja programa Vokietijoje pradėta taikyti nuo 2020 metų. Priimtas politinis sprendimas skirti 500 mln. eurų privačių miškų tvarkymui paskatinti. Vokietijos miškai ypač nukentėjo nuo sausrų ir žievėgraužių. „Federaliniu lygmeniu priimtas sprendimas mokėti miško savininkams už valdomą plotą. Žiūrima, ar miškas sertifikuotas, savininkas išpareigoja vykdyti įprastą miškų veiklą, o išmoka už tvarkymąsi siekia 100–120 eurų už ha. Paramos schema paprasta, nes mokama visiems miško savininkams, kurie turi sertifikuotas valdas, vykdo veiklą ir valda yra didesnė nei 1 ha. Minimali suma siekia 100 eurų, jau 240 mln. eurų išmokėta. Mums svarbu ne skaičiai, o pats principas“,– akcentavo N. Kupstaitis. Dar viena nauja finansinių paskatų sritis – galimos išmokos susijusios su klimato kaita, už anglies kaupimą miškuose. Jo teigimu, Lietuva tokią schemą, matyt, turės, tai numatyta svarstyti po nacionalinio susitarimo dėl miškų, realiai 2021–2023 m.

Preibių šeima po apdovanojimo

Padėkos, apdovanojimai

Apie naujoves ir galimybes miškų ir žemės savininkams, įgyvendinant valstybinės aplinkos ir miškų kontrolės pertvarką pasisakė Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus pavaduotojas Paulius Zolubas, virtualiai konferencijos dalyvius sveikino LAMMC miškų instituto direktorius Marius Aleinikovas ir aplinkos ministras Simonas Gentvilas, apie nacionalinio susitarimo eigą, pasaulinį kontekstą ir aktualiausius pastarojo laikotarpio iššūkius Lietuvos privačių miškų ir žemių savininkams kalbėjo LMSA pirmininkas dr. A. Gaižutis.

Pasibaigus klausimams ir diskusijoms, iškilmingai medaliais, padėkomis ir dovanomis iš viso apdovanota 18 konkurso „Pavyzdinai tvarkoma valda 2020 m.“ laureatų. Po jaudulio, malonaus šurmulio, padėkos žodžių, fotosesijos ir skanių Žlibinų virėjų pietų visi patraukė į šioje seniūnijoje labai gerbiamų žemiečių Mindaugo ir Jolantos Preibių prižiūrimas miško valdas. Jų prieigose prie žaliuojančių maumedžių ir ošiančių ąžuolų šeimininkams įteikta ir konkurso atminimo lenta.

www.miskininkas.eu inf.

DAINIAUS ŠERONO nuotraukos

Pasivaikščiojimas lavos tarpekliais arba ieškant Šiaurės

EGLĖ MANKEVIČIENĖ

Labai tikiuosi, kad „Mūsų girių“ skaitytojams vis dar įdomu sužinoti kažką naują apie tolimą kraštą Kanarus. Kad jau man taip likimas skyrė ten nukakti ir užsibūti, dalinuosi savais gamtiškais bei žmogiškais atradimais. O ir šiuo nepaprastu kelionės laikotarpiu net virtualus pasivaikščiojimas po svečias šalis gali suteikti malonių atokvėpio akimirkų ir jausmų.

Prisipažinsiu, savo gyvenime daug keliauau, vaikščiojau, plaukiojau po Lietuvą, tačiau taip filosofškai kaip dabar suprasti gamtą išmokau tik iškeliavusi toli nuo gimtinės. Tik čia išsišifravo tuos dešimtmečius į gyvenimą kapsinčios tikrosios gamtos pamokos. Pavyko pakelti galvą aukšty, stabtelėti akimirkai ir paklausti – o kaip gi vis tik viskas vyksta iš tikrųjų? Kas ta gamta ir kas aš joje? Net į tarptautinių žodžių žodyną nėra ieškodama paaiškinimų.

Gamta, pasirodo, kur kas daugiau nei miškas, jo aplinka, medžiai, gražus kraštovaizdis, paukščiai bei gyvūnai ir jų buveinės... Gamta – tai taip pat kilmė, būdas, prigimtis. Tai ir mes, žmonės, mumyse veikiančias gimtąsias mechanizmas, verčiantis kvėpuoti net nesusimąstant, judėti, jausti, augti, plėstis, siekti, rinktis, dalintis... Tai mūsų galvoje esantis tobulas „kietasis diskas“ su daugybe dar nepažintų jo paslapčių...

Net jei apie gamtą kalbėsime tik kaip apie mūsų gyvenamąją aplinką – ji neturi ribų, valstybių ar žemynų, sienų. Ji vientisa ir nedaloma, taip kaip mes, šios planetos gyventojai – esame neatskiriami jos dalis. Mūsų vidiniai „kompiuteriai“ tobulai sujungti tampa ryšiais tarpusavyje, kaip gausi grybiena plačiai, po samanomis išsiraizgiusi po visą planetą. Kenkdami gamtai, mes ne-

galime nepakenkti sau. Kenkdami kitam, mes tiesiog techniškai negalime nepakenkti sau. Esame vieno kūno ląstelės. O didžioji „ląstelių“ paslaptis yra ta, jog tik pati būdama sveika ląstelė gali teikti sveikatos visam kūnui. Kaip egoistiškai besikambėtų – tik sveika ląstelė yra naudinga pačiai Visatos dėsniams besivaidovaujančiai Žemei.

Yra toks posakis – Šiaurės ieškojimas. Radus Šiaurę, galima orientuotis Pasaulio šalių atžvilgiu ir rasti reikiamą kelią. Tačiau šis posakis puikiai tinka ne tik norint susiorientuoti žemėlapyje ar nepažįstamoje gamtos vietovėje. Kiekvienas žmogus, eidamas savo keliu, ieško asmeninės Šiaurės. Tai simboliška, prasminga ir gilų. Vieni sąmoningai mėgina ją apčiuopti ir eiti ta kryptimi, kiti – nesąmoningai plaukia pasroviui, nieko nekeisdami, nešami sraunios

Gamtos menas

Šiauriniai salos šlaitai primena taisyklingas piramides. Barranco de los hombres (Vyrų tarpekliis)

ATRADIMAI

AUTORĖS nuotraukos

Saulės blyksnis pro lavos keteros plyšį

gyvenimo upės į kažkur. Nieko neveikimo pasekmes dažnai „nurašome“ karmai, kas kitais žodžiais būtų pasakyta – tobuli Gamtos arba Visatos dėsniai.

Giliai širdyje kiekvienas norime rasti savo Šiaurę – savo tikrąją paskirtį gyvenime, savo tikruosius tikslus, mėgstamas veiklas, harmoningus ryšius, santykius, pagaliau asmeninio tobulėjimo kryptį. Paprastais žodžiais tariant, tą giliai širdyje, intuicijoje, sieloje sėdintį svajonių gyvenimo modelį.

Išsiruošus į poros dienų žygį po La Palmos šiaurinę, pačią seniausią salos dalį, ketinau ne tik pasigrozėti įdomiais tarpekliais išraižytais kraštovaizdžiais, bet ir gamtos pagalba giliau suvokti šių žodžių prasmę. Žmogui rasti savo „Šiaurę“ lygu atrasti savo vidinę ašį, sustiprinti dvasinį stuburą. Atradus ir sustiprinus ją savo

ketinimų galia, žmogus pradeda laisvai eiti savo paskirties keliu. Tos „Šiaurės“ ieškojimas dažnai užtrunka metus, du, dešimt. Kartais jos ieškoma visą gyvenimą.

Ne paslaptis ir tą visi pastebime – Žemė keičiasi. Išdykauja Saulės pliūpsniai, dreba tektoninės plokštės ir veržiasi ugnikalniai, klimatas, rodos, kartais drastiškai kaitalioja geografinius įpročius: Afrikos karščiai apgula Pabaltijį, skrudina Europą, o Kanarų saulė nebekaitina kaip įprastai, šildo labai saikingai ir maloniai. Rodos, pati gamta savo elgesiu norėtų kažką žmogui pasakyti, pažadinti jį iš gilaus įprasto miego. Rodos pati Žemė žmogų tiesiog stumte stumia eiti savo keliu, nes ir jos pokyčiai yra labai dideli ir ženklūs.

Senos pasaulėžiūros, baimės, abejonės, nepasitikėjimas savimi ir kitais, dualus ir nelaisvas (ribotas) mąstymas, vartotojiš-

kumas, dėmesio nevaldymas, džiaugsmo nebuvimas gyvenime žmogų išbalansavo tarsi apleistą kompasą. Išmokome būti teisingais piliečiais, tačiau sunkiai suprantame savo tikrąjį Aš, nebemokame būti savimi. Net religija nebeapšviečia žmogaus sąmonės, nes, tiesa pasakius, ji niekada ir nebuvo tikrasis šviesulys. Tik pagalbininkas. Dievo joje yra tiek, kiek patys atsi-nešame širdyje.

Žmogaus viduje tiksi tobulas gamtos mechanizmas. Kaip kiekvienas medis žino kaip augti ir kokią misiją jis turi atlikti, kaip kiekvienas paukštis moka savo gyvenimo giesmę, taip žmogus, būdamas Kūrėjo karūnos gražiausiu deimantu, turi rasti savo asmeninę „Šiaurę“.

Į pagalbą ateina Gamta, jos ypatingos vietos, naujas bendravimo būdas su ja ir

Kalnai apaugę kordonais (*Euphorbia canariensis*)

Drakonmedis (*Dracaena draco*)

Straipsnio autorė šiauriniame salos šlaite

El Tablado gyvenvietė įsikūrusi ant siaūros kalno keteros tarp dviejų gilių tarpeklių

joje. Gamta atsiveria žmogui daugiamatėje realybėje, tereikia išreikšti ketinimą tai priimti.

Užaugusi tarp miškų ir patirtį sukaupusi miškininkystėje, gilią gamtos paslaptis išmokau skaityti tolimoje saloje. Iš toliau kartais geriau matosi. Dažnai manęs klausia, o kaip toje gamtoje rasti atsakymus, pamatyti sau svarbius ženklus ar pažadinti sąmoningumą? Atsakau, kad tai dažnai yra daug paprasčiau, nei galime tik sau įsivaizduoti. Viskas, kas yra svarbiausia, visada guli paviršiuje. Aš man rūpimus klausimus užduodu prieš eidama į žygį. Sau, savo aukščiausiajam aš, Visatai. Tuomet sąmoningai dalyvauju savo pačios kiekviename žingsnyje, žaviuosi gamta, net garsiai žodžiais tai išreiškiu, tuomet stebiu mintis ir vidinius pojūčius.

Mintyse negalvoju ką pirsiau ar kur eisiu rytoj, ko nepadariau vakar, bet kiekvieną akimirką būnu čia ir dabar. Prasmingas gamtos stebėjimas daro stebuklus. Gryname ryšyje su ja atsiranda savotiška tuštuma, kurioje ištirpsta nuolatinė žodžių ir minčių maišyklė. Į tuštumą visada ateina reikiami atsakymai ir ženklai.

Ten, kur bebūtumėm, įdomiuose žygiuose po nepaprastus salos kraštovaizdžius ar pasivaikščiojime po Lietuvos lygumas, stebėdami gamtą pažadiname savo vidinį kompasą, kuris puikiai nurodo kryptį. Kartais reikia tik truputį žmogų nukreipti ir jis pats, to panorėjęs ir atsivėręs naujai gyvenimo korekcijai, randa reikiamus atsakymus, sprendimus ir savo „Šiaurę“!

Viskas dirbantiems ir besiilsintiems miške – Viskas vienoje vietoje

- ▶ **IŠKLAUSYSIME**
- ▶ **PAKONSULTUOSIME**
- ▶ **PARINKSIME GERIAUSIĄ, KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ**
- ▶ **OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ**

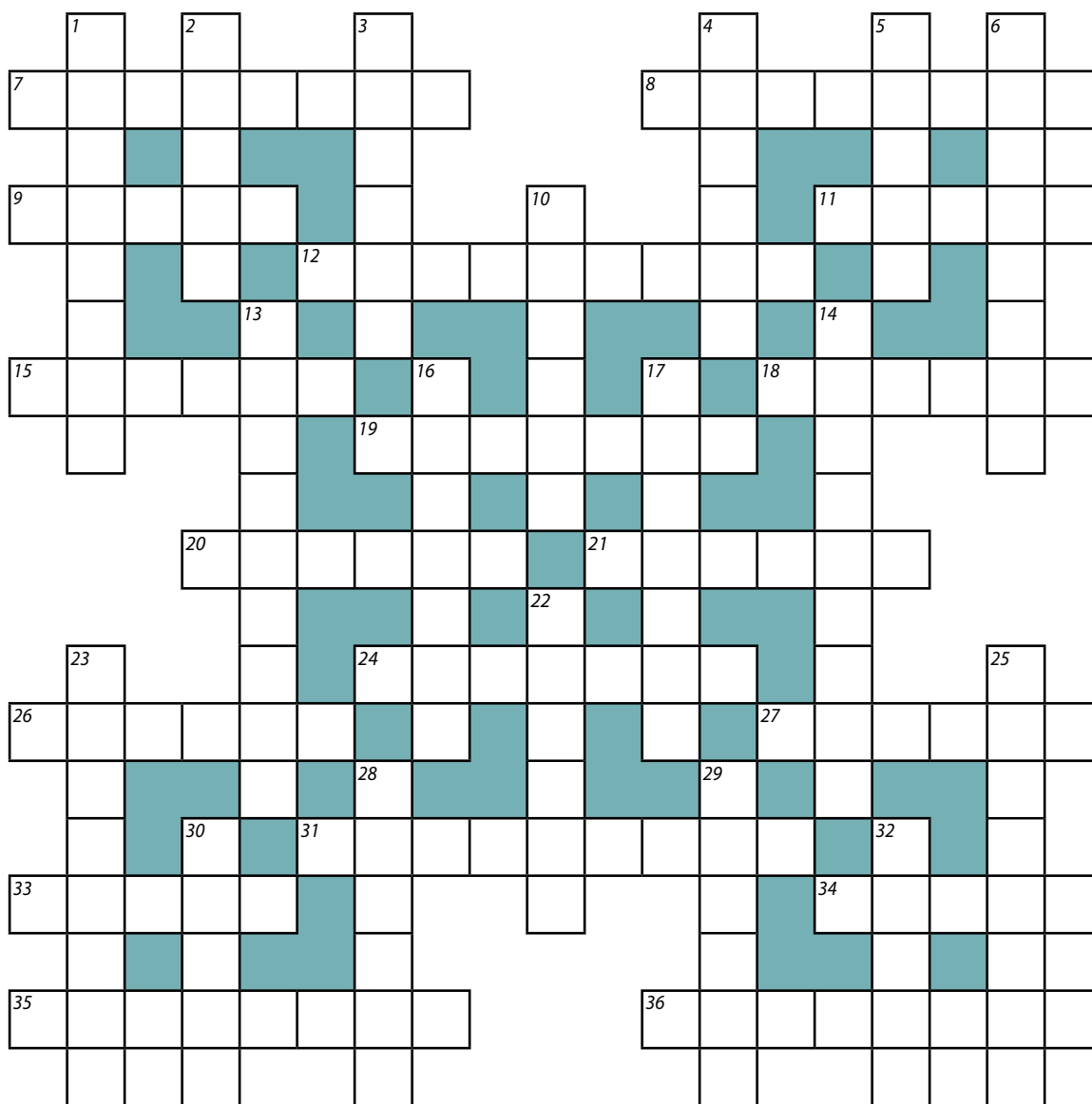

miskui.lt

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k.,
Vėžaičių sen.,
96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506
El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

Floros karalystėje

Sudarė Ona GYLIENĖ

Vertikaliai: 1. Visžalis krūmas, kambario sąlygomis galintis pasiekti pusantro metro aukštį. 2. Dygus astrinių šeimos augalas. 3. Raudonosios knygos augalas mėgstantis atviras saulėtas vietas, tačiau visai neblogai auga brandžiame miške. 4. Sausų miškų nedidelis krūmokšnis, žydintis liepos–rugsėjo mėnesiais. 5. Daugiametis augalas su kietu kamieniu ir šakomis. 6. Daugiametis žolinis augalas su trilapiais lapais, žiedai auga po 1–2 lapų pažastyse, ankštys trumpos, truputį išpūstos, pagal pavadinimą turėtų augti dievoje. 10. Labiausiai paplitęs Žemėje junginys. 13. Galaktika, mitinė Persėjo žmona ir augalas tuo pačiu vardu. 14. Balandinių šeimos piktžolė, lapinė daržovė. 16. Dekoratyvus ir nereiklus augalas vedantis baltas uogas, anksčiau buvo sodinamas kaip gyvatvorė. 17. Moliūginių šeimos vienmetis žolinis augalas, kurio sostine laikomi Kėdainiai. 22. Žolinis daugiametis augalas galintis užaugti iki 30–80 cm aukščio ir turi citrinoms būdingą kvapą. 23. Pupinių šeimos žolinis dvimetis, medingas augalas, gali būti baltažiedis ir geltonžiedis. 25. Žolė auganti ant takų ir kitų mindomų vietų. 28. Erškėtinių šeimos daugiametis žolinis augalas, priklausantis žemuogių genčiai. 29. Vienmetis iki 60 cm aukščio išaugantis žolinis augalas su pientakiais, kurie išskiria baltas, greitai tirštėjančias sultis, žydi ryškiais žiedais. 30. Medinga, kai kur pašarui auginama piktžolė, jaunuose lapuose gausu vitamino C. 32. Nuodingas daugiametis žolinis salierinių šeimos augalas.

Horizontaliai: 7. Lietuvoje retai auginamas kaip dekoratyvinis augalas darželiuose, kapinėse, gelynuose. 8. Mūsų močiūčių darželiuose augintas kiekio genties kvapus augalas, dar vadinamas dievo medžiu. 9. Skaudžiai geliantis bimbolas, ypač aktyvus šiuo metu. 11. Tai ekosistema, kurioje vyrauja žolinių augalų daugiametės bendrijos, nevegetuojančios žiemą. 12. Kryžmažiedžių šeimos smiltynių augalas. 15. Periferinė gyva mediena, kurioje negyvos būna tik vienintelės ląstelės – vandens indai. 18. Dvokus pelkių augalas, nuo kurio dažnam skauda galvą. 19. Žolinis augalas su lapų skrotele bei ilgais antžeminiiais šliaužiančiais ūgliais, kvapni uoga. 20. Daugiametis arba vienmetė žolė su šluotelės pavidalo žiedynu. 21. Žiemą ir vasarą žaliuojantis uoginis ir vaistinis augalas, vedantis miltینگas uogas. 24. Augalo antžeminė dalis, jungianti šaknis su lapais. 26. Skėtinių šeimos stambus paupis, krūmų augalas su miltiniais apnašu. 27. Plačiai paplitęs jūrinis augalas, sudarantis sąžalynus iki 10 m gylio, dar vadinamas jūros žole. 31. Daugiametis žolinis augalas, liaudyje dar vadinama vogūnu, uogene. 33. Daugiametis vandens augalas, kartais vadinamas bumbolais, lapuku, liugnu. 34. Kryžmažiedžių šeimos Baltijos jūros pakrančių augalas. 35. Į pataisą panašus ilgas, išsidriekęs, vėduokle išsiskleidusiomis šakutėmis augalas, augantis sausuose miškuose, išretėjusiuose pušynuose. 36. „Snaudžiantis“ augalas.

Šio kryžiažodžio atsakymus paskelbsime kitame žurnalo numeryje.

Kryžiažodžio, išspausdinto žurnalo „Mūsų girios“ Nr. 6, atsakymai:

Vertikaliai: 1. Dalgutis. 2. Žalvė. 3. Pieris. 4. Viržis. 5. Medis. 6. Diemedis. 10. Gailis. 13. Antbarzdė. 14. Pirštūnis. 16. Dobilas. 17. Vėlyvis. 22. Gebenė. 23. Gluosnis. 25. Platanas. 28. Kalija. 29. Andras. 30. Vikis. 32. Pušis. **Horizontaliai:** 7. Papartis. 8. Birželis. 9. Agava. 11. Žiemė. 12. Lingalvis. 15. Girūnė. 18. Kietis. 19. Joninės. 20. Dalgis. 21. Dygutė. 24. Raženis. 26. Blindė. 27. Pikulė. 31. Balandūnė. 33. Ušnis. 34. Bukas. 35. Sibirėja. 36. Jazminas.

Leonardas Kairiūkštis

1928 12 28 – 2021 07 15

Karštą liepos 15 dienos naktį netekome vieno žymausio mokslininko, miškininko profesoriaus, habilituoto daktaro, akademiko LEONARDO KAIRIŪKŠČIO.

Gyvenime egzistuoja lygybė tarp žmogaus duodamos vertės ir gaunamos vertės. Iš širdies kylantis siekis dalintis, mokyti, padėti siekti sėkmės kitiems leidžia ne tik realizuoti save, bet ir paliesti, o gal net pakeisti kitų žmonių gyvenimus. Kilnūs darbai auga tarsi medžiai, kurie vėliau virsta giriomis, o žmonės, kurie sugeba duoti negalvodami apie atlygį, o tiesiog todėl, kad myli savo darbą, savo šalį, – palieka gilų pėdsaką istorijoje, tampa pavyzdžiu ateities kartoms. Būtent toks ir buvo akademikas Leonardas Kairiūkštis, spinduliuojantis meile žmogui, mokslui, o labiausiai – miškui.

Leonardas Kairiūkštis gimė 1928 m. gruodžio 28 d. Panemunio valsčiuje (dabar Rokiškio r.), Papiškių kaime ūkininkų šeimoje. 1947 metais po Rokiškio Tumo Vaižganto gimnazijos baigimo įstojo į Vilniaus valstybinio universiteto Miškų mokslų fakultetą, kurį nuo 1949 metų perkėlus į Lietuvos žemės ūkio akademiją, tęsė studijas Kaune. Baigęs studijas

1952 m. ir trumpai padirbėjęs miškininkystės katedros asistentu, įstojo į TSRS Mokslų Akademijos Miškų instituto stacionarinę aspirantūrą. Vadovaujamas žymaus rusų miškininko prof. V. Timofejevo paruošia ir 1956 m. apsigina disertacinį darbą. 1956–1957 metais L. Kairiūkštis dirba Lietuvos miškų ūkio mokslinio tyrimo instituto Miško biologijos ir miškininkystės skyriaus vedėju, 1957–1970 metais – instituto direktoriaus pavaduotojas moksliniam darbui. TSRS MA Miškų ir medienos institute (Krasnojarske) 1968 m. jis apgina žemės ūkio mokslų daktaro (dabar habilituotas daktaras) disertaciją. Joje analizuoja saulės energijos pasiskirstymo miško bendrijos dėsningumus medžių vidurūšinius ir tarprūšinius santykius medynėse ir jais remdamasis pagrindžia savo produktyvių medynų-etalonų sudarymo teoriją, kuria vadovaudamiesi vėliau tyrimus vykdė ir jo mokiniai, bei sukuria vientisą, produktyvių mišrių medynų formavimo sistemą.

1970 metais L. Kairiūkštis paskiriamas Miškų instituto direktoriumi. Tais pačiais metais jam suteikiamas profesoriaus vardas. 1972 m. išrenkamas Lietuvos TSR Mokslų Akademijos tikruoju nariu ir Chemijos ir biologijos mokslų skyriaus akademiku sekretoriumi bei MA Prezidiumo nariu. Visas šias pareigas jis ėjo iki 1984 metų.

Pradėjęs mokslininko kelią miškininkystės kryptyje, Leonardas Kairiūkštis vėliau gerokai išplėtė tyrimų sferą apimdamas nemažai ekologijos mokslo šakų ir tapo vienu žymiausių visų laikų Lietuvos mokslininku miškininku.

1984 metais laimėjęs tarptautinį konkursą, L. Kairiūkštis išvyksta į Austriją, kur iki 1988 m. dirba Tarptautinio sisteminės analizės instituto (IIASA) gamtinės aplinkos programos vicedirektoriumi. Grįžęs į Lietuvą 1988–1992 metais vėl ėjo Lietuvos miškų instituto direktoriaus, 1992–1997 m. – instituto Senato pirmininko ir Miško biologijos ir miškininkystės skyriaus vedėjo pareigas. Eidamas minėtas pareigas 1992–1997 metais kartu buvo valstybinės mokslo programos „Regiono vystymosi ekologinis tvarumas istoriniame kontekste Lietuvos pavyzdžiu“ ECOSLIT vadovas.

Akademikas L. Kairiūkštis labai nusipelnęs miškininkystės mokslui. Jis tyrė įvairių medžių rūšių medynų augimo ir formavimosi dėsningumus, struktūrą, medžių ir medynų produktyvumą, medžių ekologines sąlygas, vidurūšinius ir tarprūšinius jų santykius, medynų tankumą, medžių ir medynų ardų saulės energijos panaudojimo optimizavimą, paruošė medžių klasifikaciją pagal augimą ir vystymąsi. Kartu su kitais mokslininkais nustatė naują individų tarpusavio sąveikos reiškinį, susidarant miško cenozei, paruošė medynų tankumo optimizavimo būdus. Pagal atskleistus dėsningumus kartu su prof. A. Juodvalkiu sukūrė darnią produktyviausių miškų formavimo teoriją. Visa tai leido teoriškai pagrįsti produktyviausių medynų etalonų (prototipų) sudarymą ir paruošti tokių medynų formavimo programas bendroje visų rūšių miškų ugdymo sistemoje. Jam vadovaujant atlikti dendrologiniai tyrimai padėjo išryškinti praėjusių šimtmečių klimato svyravimų dėsningumus ir parengti ilgalaikių klimato svyravimų prognozių modelius. Atmosferos oro teršimo įtakos miškų degradacijai tyrimai bei regioninio miškų monitoringo mokslinių pagrindų parengimas padėjo atskleisti ankstyvosios miško ekosistemų pokyčių diagnostikos galimybes ir pažinti gyvenamosios aplinkos ekologines sąlygas. Jam vadovaujant atlikti sisteminiai įvairiapusiški gamtinės aplinkos pakitimų tyrimai. Akad. L. Kairiūkščio su kitais mokslininkais atlikti biomasės sukaupimo ir šiuolaikinės miškų degradacijos dėl atmosferos oro taršos tyrimai leido kiekybiškai pagrįsti miškų vaidmenį šalies ekologiniam tvarumui istoriniame kontekste. Akademiko ypač didelis indelis į valstybinės

mokslo programos „Regiono vystymosi ekologinis tvarumas istoriniame kontekste Lietuvos pavyzdžiu“ (ECOSLIT) veiklą.

Pažymėtina didelė L. Kairiūkščio organizacinė ir mokslo populiarinimo veikla. Jis buvo per 30 doktorantų vadovas, skaitė paskaitų ciklus Lietuvos žemės ūkio ir Vytauto Didžiojo universitetuose, ilgą laiką buvo Miškų instituto direktoriumi ir MA Chemijos ir biologijos skyriaus vadovu, buvo daugelio pasaulinių kongresų, įvairių mokslinių konferencijų bei pasitarimų dalyvis, keletą tarptautinių simpoziumų organizatorius. Aktyviai dalyvavo svarbiausiose gamtosaugos renginiuose, Tarptautinės miškų tyrimo organizacijų sąjungos (IUFRO), kitų tarptautinių organizacijų (Pasaulio mokslininkų federacijos, Pasaulio geografijos draugijos) veikloje, ilgą laiką buvo UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ Lietuvos nacionalinio komiteto pirmininku, TSRS Mokslų Akademijos nuolatinės dendrologijos komisijos nariu. Ilgą laiką vadovavo Lietuvos Miško pramonės ir miškų ūkio mokslinei techninei draugijai, buvo leidinio „Girios“ bei žurnalo „Mūsų girios“ redakcinės kolegijos nariu, žurnalo „Baltic Forestry“ vienu iš steigėjų ir vyriausiu redaktoriumi, žurnalo „Lesovedeniye“ ir „Miškininkystė“ redakcijų kolegijų nariu.

L. Kairiūkštis išleido daugiau nei 30 monografijų, vadovėlių bei knygų lietuvių ir užsienio kalbomis (19 – su bendraautoriais), parašė per 1000 mokslinių ir mokslo populiarinimo straipsnių, skaitė šimtus pranešimų šalies ir tarptautiniuose renginiuose. Jis – keturių išradimų autorius. Svarbiausios knygos: „Eglių ir lapuočių jaunuolynų formavimas“ (1969), „Lietuvos TSR miškai“ (atsakingasis redaktorius, bendraautoris, 1962), „Lietuvos TSR miškų ūkis“ (atsakingasis redaktorius, bendraautoris, 1968), „Labai produktyvių eglių ir lapuočių medynų formavimo moksliniai pagrindai“ (1969), „Miškininkystė“ (sudarytojas, bendraautoris, 1979), „Etaloniniai medynai ir jų formavimas“ (bendraautoris, 1985), „Regiono vystymosi ekologinis stabilumas“ (anglų k., vienas iš redaktorių, 1989), „Dendrologijos metodai: panaudojimas aplinkotyroje“ (anglų k., vienas iš redaktorių, 1989).

Akad. L. Kairiūkštis buvo vienas pagrindinių „Lietuvos mokslo“ leidinio „Lietuvos miškininkystė: raida ir perspektyvos“ (1997) organizatorių ir autorių. Redagavo XX amžiaus miškininkystės metraštį. Akademikas 2018 m. užbaigė dar vieną darbą – nenaudodamas jokių valstybės lėšų, sudarė ir išleido didelės apimties „Aiškinamąjį miškininkystės terminų žodyną“.

L. Kairiūkščio mokslinė bei organizacinė veikla įvertinta įvairaus lygio apdovanojimais. 1971 m. jam buvo paskirta Lietuvos TSR valstybinė premija, 2004 m. Lietuvos mokslo premija, apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino karininko kryžiumi. Už pasiekimus Europos miškininkystėje 1992 metais jam paskirta tarptautinė Vilhelmo Leopoldo Pfeilo premija. 1997 metais išrinktas Švedijos Karališkosios Žemės ūkio ir miškų akademijos užsienio nariu, Petrovskajos mokslo ir menų akademijos (Rusija) nariu. Iki pat mirties buvo organizacijos *Consilia Academica* „Kad Lietuva neišsivaikščiūtų“ pirmininku.

Leonardas Kairiūkštis yra sakęs: „Manau, radau savo pašaukimą, tą savo tikrąjį kelią, kuriuo visą laiką ėjau. Tikrai neįsivaizduoju prasmingesnės veiklos, kuria galbūt galėjau užsiimti. Didžiausias dalykas, ką man pavyko atrasti – tai vadinama medžių kalba. Tai toks savotiškas medžių tarpusavio bendravimas. Jie jaučia, supranta, kad šalia yra kitas medis. Atsimenate, kaip A. Baranauskas „Anykščių šilelyje“ rašė:“

*...Lapas arba žiedelis ant šakelių kraunas;
Girdi, kaip šakom šnibžda medžių kalba šventa,
Kaip žvaigždėlės plevėna, gaili rasa krinta.
Dėl to ir širdij visos pajautos nutilsta,
Ramum tykumu malda dūšia dangun kilsta...*

LAMMC Miškų instituto kolektyvas
Miškų mokslų senjorų klubo nariai

ŽODIS SKAITYTOJUI

Paskutinės liepos dienos ir šeštadienio pavakarę, kai visa Lietuva gedėjo mums tikrai priklausiusio, bet taip ir negauto medalio, sėdėjau prie savo kūdros ir įniršęs erzinau kaimyną. Ne, ne tą, kur už upelio, ant kitos kalvelės, gražioj sodyboj įsikūręs. O tą, kuris taip ir taikosi savo ragais mano gražiausius medelius paskiepyti.

Kaimynas, ožys, nesirodė. Užtat, visą liepą saulelės motinėlės kai-tinti smegenų likučiai, plikėje pukšėjo lyg mano amžiną atilsį šauniosios bobutės paršam špiziniam puode verdama putra. Kur tu matęs?! Negana to, kad Luka, Kaune išniekinęs mūsų šventovę, Tokijuje toliau saujom pila druską ant kraujuojančios žaizdos! Maža, kad braliukai ir vėl, kaip 1935-aisiais, pirmieji tapo naujos kašio veislės čempionais, lenkai aplenkė net amerikonus ir afrikiečius, gudas geriausiai pastriksėjo ant batuto (mano anūkė alpsta dėl šio sporto), o estukės užbaksnojo savo špagomis visas konkurentes! Tai dar ir antros nacionalinės sporto šakos – akmenų, oj, atsiprašau, diskų mėtymo į kaimynų daržą pažiba nepermetė ne tik per porą švedų, austrų, australų, bet ir per slovėnų (vėl!!!) juniorą.

Kaimynas, ožys, nesirodė. Kūdroje turškėsi laukių šeimyna, nors, matyt, galvojo lėkt, kur geriau. Pievoje gonglinėjo starkingus (ne tas su barzda, o tas su ilgom, raudonom kojom ir netrumpesniu, dar raudonesniu snapu), jau pus-tantis padus laikinai emigracijai į Afriką. Virš pievos lingavo pievinė lingė. Ta irgi žvalgėsi į pietus. Į tolimąjį kūdros galą gracingai nusileido baltu apdaru išsipustęs imigrantas (nekrizinis, gal net legalas) – didysis baltasis garnys. Už upelio, vakaro danguje, virš gražiosios kaimyno sodybos, sparnus ir gerkles ėmė mankštinti kranklių šeimos jaunimas. Šitiem ir čia gerai. Slėgis smegeninėje pradėjo slūgti. Negi viskas taip blogai? Negi nėra buvę blogiau?!

1995–1996 metų žiema. Snigti pradėjo lapkričio pabaigoje, sniegas baigė tirpti balandį. Stirnos krito, kaip lapai. Visoje Lietuvoje jų bebuvo likę gal pora-trejetas dešimčių tūkstančių. 2021-ųjų pavasarį, anot medžiotojų, mūsų krašte laigė jau beveik 170000 pamiškių ožkų ir ožių. „Smagiai“ pamedžiojus, prieš tris dešimtis metų, briedžių nebebuvo likę ir trejeto tūkstančių. Šįmet, miško galiūnų skaičius priartėjo prie 20000. Prieš keletą metų kiaulių „covidas“, kaip dalgiu šienavo miško ilgasnukius. Šį pavasarį medžiotojai jau vėl jų priskaičiavo beveik 17000.

Vakaro prieblandoj, anoj pusėj kūdros, iš nešienautos pievos džiunglių išlenda rudas siluetas. Kaimynas! Ožys? Pakeliu žiūronus... Tpfuuu! Bjaurybė, imigrantas, nelegalas, usūrinis!...

Smagios vasarėlės pabaigos. Malonaus, įdomaus, raminačio Algimanto Kamičaičio straipsnio skaitymo ir Aplinkos ministerijos pateiktos statistikos studijavimo.

Eugenijus TIJUŠAS

Ilgą laiką įvairiose medžioklės trofėjų ekspozicijose buvo bandoma vertinti medžioklės trofėjus vizualiai, išskiriant vieną ar kitą jų išvaizdos elementą: pavyzdžiui, tauriojo elnio ragų šakų skaičių. Tik XIX a. pabaigoje, supratęs medžioklės įtaką žvėrių bandos kokybei, pradėtos kurti įvairios formulės, apjungiančios kuo daugiau matmenų, kad būtų galima objektyviai palyginti trofėjus.

Pirmoji medžioklės trofėjų paroda įvyko Vengrijoje 1871 m. Tokias parodas imta organizuoti kasmet ir po dešimtmečio Budapešte jau bandyta vertinti trofėjus apjungiant ragų ilgį, svorį, kamienų, šakų apimtį. Austrijoje, Vienoje 1884 m. parodoje tauriųjų elnių ragai vertinti pagal grafo Merano sudarytą formulę, kuri plačiau taip ir nepaplitę.

Budapešto zoologijos sodo direktorius profesorius Herbertas Nadleris sudarė gana sudėtingą formulę tauriojo elnio ragams įvertinti, kurią vokiečių miškininkas Biegeris pritaikė stirnino ragų vertinimui, o Wildas – danieliaus ragų vertinimui.

Nadlerio, Wildo ir Biegerio formulėmis naudojosi vertintojai 1930 m. Leipcigo medžioklės parodoje.

Čekų profesorius inž. A. Dykas pasiūlė savo formulę elninių ragams vertinti, paremtą nesudėtingais matavimais. Pavyzdžiui, stirnino ragų aukštis matuojamas nuo rožės iki viršūnės styga centimetrais, skėtra viršūnėse centimetrais, rožių išorinė skėtra centimetrais, ragų apimtys tarp priekinės ir užpakalinės šakų milimetrais ir viskas sumuojama, paverčiama taškais. Vertintojų nuomone, dar iki 6 taškų galima pridėti už rožes, iki 7 – už perlus, iki 3 – už skėtrą, o iki 10 – už grožį. Dyko metodai buvo pritaikyti 1929 m. Brno medžioklės trofėjų parodoje.

VYTAUTO KNYVOS nuotraukos

Pirmieji bandymai įvertinti lietuviškus medžioklės trofėjus

ALGIMANTAS KAMIČAITIS

1930 m. įsikūrusi Tarptautinė medžioklės taryba (CIC) vienu iš pirmųjų uždavinių išsikėlė medžioklės trofėjų vertinimo sunormavimą. Jau 1934 m. CIC susirinkime Varšuvoje buvo sudaryta komisija iš 17 narių, kurie vertinimo formulių sudarymui pasitelkė dar 29 ekspertus iš įvairių šalių ir 1937 m. gegužės mėnesį Prahoje buvo patvirtinta visų stambių Europos žvėrių trofėjų vertinimo formulės, kurios su nežymiais pakeitimais galioja iki šiol. Įdomu pažymėti, jog H. Nadlerio tauriojo elnio ragų vertinimo formulė buvo daugiausiai kritikuojama dėl savo sudėtingumo, bet Prahos formulėje ne tik įtraukti visi Nadlerio formulės elementai, bet jų apimtis dar padidinta. 1971 m. Budapešto Pasaulinės medžioklės trofėjų parodos kataloge tauriojo elnio ragų įvertinimas pateiktas ne tik pagal Prahos, bet ir pagal Nadlerio formules.

Mums įdomu, kiek šios trofėjų vertinimo formulės buvo žinomos Lietuvoje.

Jau 1937 m. žurnalo „Medžiotojas“ Nr. 29 paskelbtas straipsnis „Cervidų trofėjų įvertinimas“ pasirašytas tik „Ž.“ (tikriausiai M. Želnys, buvęs antruoju žurnalo redaktoriumi), kuriame aptarti trofėjų vertinimo sistemų kūrimo peripetijos, išsamiai aprašyta Nadlerio formulė tauriojo elnio ragų vertinimui bei Dyko formulės elnio ir stirnino ragų vertinimui. Nurodyta, kad CIC komisija ruošia vieningą vertinimo sistemą.

Vėliau, 1938 m. sausio mėn. išleistame „Medžiotojo“ Nr. 30, p. 4–7 išspausdintas H. Komarovskio straipsnis „1937 m. tarptautinė medžioklės paroda Berlyne“, kuriame autorius pateikia daugelio trofėjų vertinimo pagal Prahos formules duomenis, analizuoja

medžioklės ūkio būklę įvairiose Europos šalyse, apgailestauja, kad parodoje nebuvo atstovaujama Lietuva.

Tame pačiame žurnalo numeryje išspausdintas straipsnis „Elniai našliai Užusalių girioje“, kurio autorius (vėl pasirašęs tik Ž.) primena, kad prieš porą metų į Užusalių miškus atgabenti Marijampolės apskrityje pagauti du tauriųjų elnių patinai, kuriems tikslinga parūpinti patelių, kad šie žvėrys įsikurtų artimoje nuo Kauno apylinkėje. Autorius nurodo, kad vieno elnio numesti ragai abu pateko į muziejų.

„Mūsų zoologijos sodo Tėvui prof. T. Ivanauskui leidus, man pavyko apmatuoti ir įvertinti visą ragų dvejetą, kaip visą vainiką, pagal dabar priimtą ir šių metų Berlyno parodoje pirmą kartą taikytą tarptautinį metodą, išdirbtą specialios CIC komisijos. Kai kuriuos dydžius („mažos“ kaukolės svorį ir vainiko išsiskėtimą) teko nustatyti spėjamai, imant vidutiniškus dydžius, o tai gali sudaryti ne daugiau kaip 1–1,5 punkto paklaidą.“

Įvertinęs, kad ragai sidabro medalio lygio, autorius apgailestauja, kad vertinga veislinė medžiaga paliekama neproduktyviai senti, ir siūlo parūpinti šiems žvėrims patelių.

Autoriaus raginimas buvo išgirstas ir 1939 m. „Medžiotojo“ Nr. 6/40, p. 28–29 skelbtame straipsnyje „Atgabenta elnių pataičių“ (pasirašytas P.). Įdomu, kad autorius matavo numestą devynšakį ragą „pas Rumsiškių policijos nuovados viršininką“ ir nustatė, kad „tokių ragų vainikas Tarptautinėje Medžioklės parodoje Berlyne pagal nustatytą tarptautinį įvertinimo metodą, išdirbtą CIC komisijos, būtų įvertintas virš 200 punktų ir būtų apdovanotas jei ne aukso, tai tikrai didžiuoju sidabro medaliu.“

Medžiotojas K. Liauda-Liaudanskis, iš savo turimos stirninių ragų apie pusimčio trofėjų kolekcijos parinkęs būdingiausius 22 apmatavo pagal A. Dyko metodą ir matavimo duomenis paskelbė „Medžiotojo“ Nr. 4/44, p. 27 – 28 straipsnyje „Stirninių vainikų įvertinimas“. Šio medžiotojo medžioklės interesų geografija pagal ano meto galimybes gana plati: Kauno apskrityje sumedžioti 7 stirninai, Ukmergės – 6, Klaipėdos krašte, Utenos, Alytaus apskrityse – po 2, Panevėžio, Kėdainių, Tauragės apskrityse – po 1. Esminis trūkumas – nenurodytos sumedžiojimo datos. Sumuojant ragų aukščius, skėtras centimetais, apimtis milimetrais gauti „taškai“ rodo, kad dveji ragai – menki (iki 200 taškų), treji – geri (201 – 225), dešimt – labai geri (226 – 250), penki – stiprūs (251 – 275), dveji – labai stiprūs (276 – 300), kapitalinių – virš 300 taškų – nėra.

„Būtų labai įdomu, kad kiekvienas medžiotojas arba susidėję grupėmis tuo pačiu metodu atliktų cervidų trofėjų matavimus ir duomenis paskelbtų. Iš paskelbtų duomenų galėtumėm susidaryti bendrą mūsų krašto stirninių vainiko kokybės vaizdą.“ – rašo šis, tikrai pažangus medžiotojas.

Kitame „Medžiotojo“ Nr. 5/45, išleistame 1940 m. gegužės mėnesį straipsnyje „Medžioklinių trofėjų įvertinimas“, pasirašytame tik P., pateikta stirnino, briedžio mentinių ir tauriojo elnio ragų vertinimo

CIC (Prahos) formulės, kurios su neesminiais pakeitimais vartojamos iki šiol. Žinoma, klaidelių ir netikslumų neišvengta, neteisingai nurodyta tauriojo elnio ragų pokarūninės šakos matavimas, tačiau sutikime – tai buvo svarbi informacija, kurią iki tol žinojo tik užsienio spaudą skaitantys Lietuvos medžiotojai.

Medžiotojų rūpinimasis medžiojamųjų žvėrių populiacijų kokybe prasideda nuo trofėjų matavimo, vertinimo. Ir dar svarbiau, kad trofėjų vertinimo formulės pradėtos naudoti sprendžiant apie gyvų žvėrių perspektyvumą, vertinant numestus tauriųjų elnių ragus. Todėl galime laikyti, kad itin svarbios medžioklės kultūros dalies – rūpinimosi žvėrių bandos kokybe – ugdymas Lietuvoje prasidėjo daugiau kaip prieš prieš 80 metų.

Nors tai buvo gana kukli, tačiau, pripažinkime, savalaikė pradžia. Nuo Europos šalių medžioklės kultūros lygio dar nebuvo žymiai atsilikę. Karas, pokario suirutė, žvėrienos eksportas, sąlygojantis mėsinę medžioklę ilgam sulaukė medžioklės kultūros vystymą. Tik praėjusio amžiaus septintojo 10-mečio pabaigoje vėl pradėjome medžioklės trofėjų vertinimą, atrankinę medžioklę.

Nuo to laiko nuveikta tikrai labai daug: periodiškai organizuojamos šalies masto ir regioninės medžioklės trofėjų parodos, dalyvaujama tarptautinėse parodose, vedamas medžioklės trofėjų rejestras, išugdytas gausus būrys medžioklės trofėjų ekspertų.

2021 m. medžiojamųjų žvėrių apskaita

(2021-2022 m. medžioklės sezonas, medžiojamųjų gyvūnų išteklį naudotojų (medžiotojų) pateikti duomenys)

Eil. Nr.	Rūšies pavadinimas	2021 m., (vnt.)	Palyginti su 2020 m. (vnt.), (+) padidėjo, (-) sumažėjo
1.	Briedis	19789	+379
2.	Taurusis elnias	68816	+7502
3.	Stirna	169312	-11202
4.	Danielius	10127	+828
5.	Šernas	16822	+3333
6.	Barsukas	14367	+770
7.	Bebras	43355	-196

Žvėrių ir paukščių, sumedžiotų iki 2021 m. balandžio 15 d., apskaita

(2020-2021 m. medžioklės sezonas, medžiojamųjų gyvūnų išteklį naudotojų pateikti duomenys)

Eil. Nr.	Rūšies pavadinimas	Sumedžiota iki 2021 m. balandžio 15 d., (vnt.)	Palyginti su 2019–2020 m. medžioklės sezonu (vnt.), (+)-padidėjo, (-)-sumažėjo
1.	Briedis	2436	-169
2.	Taurusis elnias	9048	+80
3.	Stirna	23650	-7914
4.	Danielius	506	-2
5.	Šernas	11264	+329
6.	Barsukas	784	+393
7.	Bebras	15651	-4256
8.	Vilkas	175	+53
9.	Lapė	8018	-1568
10.	Mangutas	1402	-459
11.	Paprastasis meškėnas	5	0
12.	Pilkasis kiškis	1138	-1920
13.	Miškinė kiaunė	147	-98
14.	Akmeninė kiaunė	26	-2
15.	Juodasis šeškas	48	+24
16.	Kanadinė audinė	53	+7
17.	Ondatra	23	-16
18.	Nutrija	7	+3
19.	Paprastasis šakalas	6	+6
20.	Perkūno oželis	5	+5
21.	Slanka	640	-1289
22.	Didžioji antis	7139	-330
23.	Kuoduotoji antis	52	+38
24.	Rudgalvė kryklė	50	-20
25.	Klykuolė	18	0
26.	Laukys	4	-4
27.	Želmeninė žąsis	157	-26
28.	Baltakaktė žąsis	4	-22
29.	Keršulis	3	+2
30.	Kovas	4	0
31.	Pilkoji varna	16	-5
32.	Fazanas	619	-961

Aplinkos ministerijos inf.

PONSSE

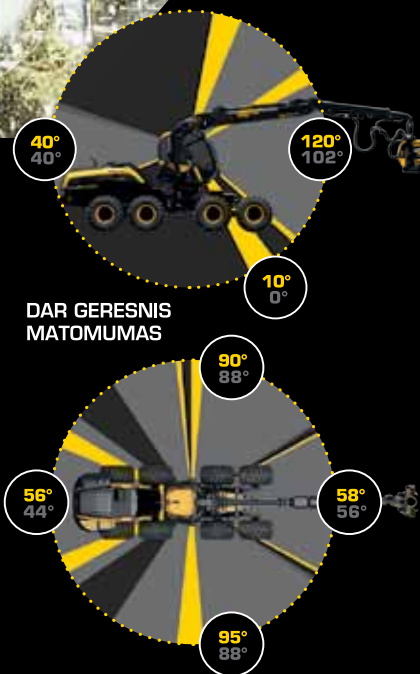
NAUJOJI SCORPION MEDKIRTĖ

Naujoji **SCORPION** medkirtė – tai naujas našumo, ergonomikos bei operatoriaus komforto standartas.

Dar 2013 m. pirmą kartą pristatyta **SCORPION** medkirtė, šiandien yra tapusi vienu perkamiausių medkirčių modelių visame pasaulyje, taip pat tarptautiniu atsakingos miškininkystės simboliu.

Praėjus aštuoneriems metams, pristatoma atnaujinta **SCORPION** medkirčių serija, kurioje geriausios savybės išlaikytos, tik yra dar labiau patobulintos.

Nepriekaištingas matomumas, puiki ergonomika, didelis stabilumas, erdvesnis interjeras ir aukštos kokybės medžiagos pakelia operatoriaus komfortą į visiškai naują lygį.

naujoji

SCORPION

Miško technikos pardavimas: +370 610 27218

Servisas: +370 700 55100

Atsarginės dalys: +370 614 03734

www.balticagromachinery.lt

BALTIC AGRO MACHINERY LIETUVA

PONSSE LIETUVA

Baltic Agro

Husqvarna

HUSQVARNA T540i XP® IR 540i XP®

MES STIPRESNI, NEI BET KADA ANKSČIAU

#wearebatterypower

HUSQVARNA 540i XP®

„Husqvarna 540i XP®“ yra galingas ir efektyvus akumuliatorinis grandininis pjūklas, prilygstantis profesionaliam 40 cm³ benzininiam pjūklui. Idealiai tinka mažiems ir vidutinio dydžio medžiams sklandžiai ir efektyviai pjauti.

699 Eur

